

VANHEMPIEN KOKEMUKSIA JYVÄSKYLÄN AVOIMISTA VARHAISKASVATUSPALVELUISTA JA NEUVOLAN PERHETYÖSTÄ

Tarinaviikot 2011

Jonna Koskinen
Jaana Laitinen
Tiina Ruotsalainen

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2012

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) KOSKINEN, Jonna LAITINEN, Jaana RUOTSALAINEN, Tiina	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 16.04.2012
	Sivumäärä 69+23	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ( ) saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi VANHEMPIEN KOKEMUKSIA JYVÄSKYLÄN AVOIMISTA VARHAISKASVATUSPALVELUISTA JA NEUVOLAN PERHETYÖSTÄ – Tarinaviikot 2011		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) MOILANEN, Johanna		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän kaupungin varhaisen tuen tiimi (VATU-tiimi)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Jyväskylän kaupungin VATU-tiimi. Työn aiheena oli tutkia vanhempien kokemuksia alle kouluikäisten lasten perhepalveluista Jyväskylässä sekä tutkia Tarinaviikkojen toimivuutta palautteen keruussa ja miettiä kehitysideoja niihin. Tarinaviikoilla vanhemmilta kerättiin asiakaspalautetta palveluista tarina-muotoisesti. Tarinaviikot järjestettiin VATU – tiimin johdolla maaliskuussa 2011 avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa sekä neuvolan perhetyössä. Tarinaviikkojen tarkoituksena oli vahvistaa kasvatuskumppanuutta ja perheiden osallisuutta perhepalveluissa.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli analysoida tarinoista välittyviä kokemuksia ja tehdä vertailua vuonna 2010 järjestettyjen Tarinaviikkojen tuloksiin. Tavoitteena oli selvittää perhepalveluiden merkitystä perheille ja tarkastella Tarinaviikkojen toimivuutta työmenetelmänä. Valmiiksi kerätty aineisto oli kerätty tarinallista palautteenantomenetelmää käyttäen ja tarinoita oli yhteensä 91 kappaletta. Tarinaviikkojen lisäksi tutkimusaineistona oli perhepalveluiden työntekijöiltä sähköisesti kerätty palaute Tarinaviikkojen toimivuudesta. Tutkimus oli pääosin laadullinen, mutta siitä löytyi myös määrällisen tutkimuksen piirteitä. Aineisto analysoitiin teemoittelun, luokittelun ja kvantifioinnin avulla.</p> <p>Tutkimus osoitti, että suurin osa perheistä on tyytyväisiä perhepalveluihin. Vanhemmat hakevat avoimista varhaiskasvatuspalveluista eniten vertaistukea itselleen ja sosiaalisia suhteita lapsille. Hyvänä perhepalvelutyöntekijänä koettiin huomioonottava, positiivinen ja ammattitaitoinen henkilö. Kehitysideoista vahvimpina nousivat tarjottujen palveluiden ajankohtiin ja kohtaamispaikkoihin liittyvät toiveet. Tarinaviikot palautteenkeruumenetelmänä koettiin sekä myönteisenä että kielteisenä kokemuksena. Tutkimus osoitti, että perhepalvelut ovat hyvin tärkeitä perheille ja niitä tulisi järjestää ja kehittää myös jatkossa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) perhepalvelut, avoimet varhaiskasvatuspalvelut, neuvolan perhetyö, vanhemmuus, kasvatuskumppanuus, vertaistuki, ohjaaja, Tarinaviikot		
Muut tiedot		

Author(s) KOSKINEN, Jonna LAITINEN, Jaana RUOTSALAINEN, Tiina	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 16042012
	Pages 69+23	Language Finnish
	Confidential ( ) Until	Permission for web publication (X)
Title PARENTS EXPERIENCES OF THE CITY OF JYVÄSKYLÄS' OPEN SERVICES OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION AND OF THE FAMILY WORK OF CHILD HEALTH CARE CENTRES - The tale-telling events 2011		
Degree Programme Degree Program of Social Services		
Tutor MOILANEN, Johanna		
Assigned by The early support team of the City of Jyväskylä (VATU team)		
<p>Abstract</p> <p>This study was commissioned by the VATU team of the City of Jyväskylä. The aim of the project was to examine parents' experiences of family services targeted at children under school age, to study the suitability of the weekly tale-telling events as a method of collecting feedback and to think of improvements based on the collected information. During the tale-telling events story-shaped customer feedback was collected from the parents. The tale-telling events, led by VATU team, took place in March 2011 in the open services of early childhood education and in the family work units of child health care centres. The aim of the tale-telling events was to strengthen the parenting companionship and participation in family services.</p> <p>The purpose of the study was to analyse experiences mediated by the stories and combine the tales received from families and to compare this data with the data from the previous year of 2010. The aim was to determine the importance of the family services to families and to examine the suitability of the tale-telling events as a work method. The previously gathered data had been collected by using the narrative method of giving feedback and there were 91 stories in total. In addition to the tale-telling events, the research material also consisted of electronically collected data from the employees of the family services. The study was mostly qualitative but it also had characteristics of the quantitative method. The data was analysed thematically and by using classifications and tabulations.</p> <p>The study showed that the majority of the families were satisfied with the family services. From the open early childhood education services they sought peer support for themselves and social contacts for their children. A good employee of family services was considered to be positive, professional and sensitive. Most of the improvement ideas were related to schedules and meeting places of available services. The tale-telling events were considered both positive and negative experiences. The study also showed that the family services were of great importance to the families and that they should be organised and further improved in the future.</p>		
Keywords Family services, open early childhood education services, family work of child health care centres, parenthood, parenting companionship, peer support, tutor, Tale-telling weeks		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	3
2 PERHEPALVELUIDEN OSALLISET	5
2.1 Perhe.....	5
2.2 Vanhemmat	7
2.2.1 Vanhemmuuden vahvistaminen	9
2.2.2 Sosiaalinen tuki ja vertaistuki	10
2.2.3 Kasvatuskumppanuus ja asiantuntijatuki	11
2.3 Lapset.....	12
2.3.1 Kasvu ja kehitys	13
2.3.2 Leikki	13
2.3.3 Vertaisryhmät	14
2.4 Työntekijä perhepalveluissa.....	15
3 JYVÄSKYLÄN PERHEPALVELUVERKOSTOJA.....	20
3.1 Perhepalvelujen taustalla olevat lait.....	21
3.2 Avoimia varhaiskasvatuspalveluja tarjoavia organisaatioita Jyväskylässä	23
3.2.1 Päivähoitopalveluiden avoimet varhaiskasvatuspalvelut	23
3.2.2 Seurakunnan lapsi- ja perhepalvelut.....	24
3.2.3 Mannerheimin lastensuojeluliitto.....	24
3.3 Neuvolan perhetyö ennaltaehkäisevänä tukimuotona	25
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	26
4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset	26
4.2 Tarinat opinnäytetyön aineistona	28
4.2.1 Aineistonkeruuprosessi	29
4.2.2 Sisällönanalyysi	31
4.3 Luotettavuus ja eettisyys	33
5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET.....	35
5.1 Vanhemmat perhepalveluissa.....	35
5.2 Lapsi perhepalveluissa	39
5.3 Työntekijä perhepalveluissa.....	42

5.4 Tyytyväisyys ja kehittämistarpeita perhepalveluihin	46
5.4.1 Tyytyväisyys perhepalveluihin	46
5.4.2 Kehitystarpeet avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin ja neuvolan perhetyöhön	47
5.4.3 Muut vanhempien kehittämistoiveet	49
5.5 Tarinaviikkojen toimivuus ja kehitysideita.....	51
5.5.1 Vanhemmilta ja työntekijöiltä tulleet kehitysideat Tarinaviikoille	51
5.5.2 Omat kehittämisideat Tarinaviikoille	54
6 POHDINTA	56
6.1 Opinnäytetyö prosessina ja ammatillinen kasvu.....	56
6.2 Keskeisimmät opinnäytetyömme tulokset ja johtopäätökset	58
6.3 Jatkotutkimusaiheita	63
LÄHTEET.....	64
LIITTEET	70
Liite 1. Tarinaviikkojen ohjeistus.....	70
Liite 2. Kysely työntekijöille	72
Liite 3. Seminaarin mainos.....	78
Liite 4. Seminaarin diaesitys	79

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Vanhempien kokemuksia perhepalveluista sekä mainintojen lukumäärät.....	36
TAULUKKO 2. Vanhempien ajatuksia siitä, miksi lapsia kannattaa tuoda perhepalveluihin sekä mainintojen lukumäärät.....	40
TAULUKKO 3. Vanhempien arvostamia ominaisuuksia perhepalveluiden työntekijöissä sekä mainintojen lukumäärät.....	42
TAULUKKO 4. Ammattiaidon ilmenemismuodot ja mainintojen lukumäärät.....	44
TAULUKKO 5. Vanhempien kehitystoiveita lukumäärineen.....	47
TAULUKKO 6. Vanhempien mainitsevat toiveet lukumäärineen.....	50

1 JOHDANTO

Ennen lasten hoidosta ja kasvatuksesta vastattiin koko kylän voimin, mutta nykyään yhteisöllisyyttä on vähemmän (Kyttälä 2011). Sukulaiset saattavat asua kaukana, eikä naapureiden kanssa välttämättä olla niin tuttuja, että kasvatusasioita voitaisiin pohtia tai jakaa yhdessä. Tämä voikin olla yksi taustatekijä siihen, että eri toimijoiden tarjoamat perhepalvelut ovat tulleet yhä tärkeämmäksi osaksi suomalaisten lapsiperheiden arkea. Tukea tarjoavat julkisista palveluista muun muassa avoimet varhaiskasvatuspalvelut ja neuvolan perhetyö.

Lapsiperheiden tueksi Jyväskylään on vuonna 2007 perustettu Varhaisen tuen tiimi eli VATU –tiimi, joka toimii ehkäisevän työn edistäjänä alle kouluikäisten lasten perhepalveluissa. Tiimi toimii kehittämällä yhteistyötä perhepalveluverkostoissa ja siihen kuuluu edustajia neuvolatyöstä, neuvolan perhetyöstä, perheneuvolasta, päivähoitopalveluista, lasten psykologityöstä, seurakunnasta ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Keski-Suomen piiristä. VATU –tiimin yhtenä tavoitteena on löytää ratkaisuja lapsiperheiden osallisuuden lisäämiseen ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamiseen palveluiden kehittämisessä. VATU –tiimi on järjestänyt vuosina 2010 ja 2011 Tarinaviikot, joiden aikana on kerätty asiakaspalautetta vanhemmilta tarinoiden muodossa. (Tarinaviikot n.d. Viitattu 22.8.2011.) Vuoden 2010 Tarinaviikoista on tehty Jyväskylän yliopistoon Kasvatustieteen kandidaatin –tutkielma (Haikara & Nieminen 2010).

Vuonna 2011 Tarinaviikot järjestettiin maaliskuussa ja toukokuussa kuulumme opettajaltamme, että aineistosta olisi mahdollista tehdä opinnäytetyö. Tarinaviikot kuulostivat aiheena mielenkiintoiselta ja ajankohta opinnäytetyön tekoon oli sopiva. Tuntui mielenkiintoiselta päästä näkemään perhepalveluiden kokonaisuutta ja kuulla ihmisten tyytyväisyydestä niihin. Perhepalvelut ovat tärkeä osa lapsiperheiden hyvinvointia, joten aihe tuntui myös ammatillisesti tärkeältä. Opinnäytetyömme virallisena toimeksiantajana toimii VATU –tiimi. Muita yhteistyökumppaneita ovat Mannerheimin lastensuojeluliiton Keski-Suomen piiri, Jyväskylän seurakunta, Jyväskylän kau-

pungin päivähoitopalvelut ja neuvolan perhetyö. Lisäksi mukana on Lapset ja perheet Kaste-hanke, joka toimii tiiviissä yhteistyössä VATU –tiimin kanssa. Lapset ja perheet Kaste-hankkeen toiminta-ajatus on parantaa lasten ja perheiden hyvinvointia suunnitelmallisen, oikea-aikaisen ja asiantuntevan palvelun avulla. Hankkeen painopistealueena on muun muassa ennalta ehkäisevä työ. (Lapset ja perheet Kaste-hanke Keski-Suomessa n.d. Viitattu 5.1.2012.)

Tarinaviikkojen tarkoituksena oli vahvistaa kasvatuskumppanuutta ja perheiden osallisuutta perhepalveluissa, sekä saada tietoa siitä kokevatko vanhemmat, että perhepalvelut tukevat heidän vanhemmuuttaan arjessa. Työntekijöiden ja toiminnan järjestäjien kannalta Tarinaviikoilta haluttiin saada palautetta toimintatavoista ja oman työn vaikuttavuudesta. Saatuja tietoja pyritään hyödyntämään arjen työssä ja alueellisessa perhetyössä. (Tarinaviikot n.d. Viitattu 22.8.2011.)

Opinnäytetyömme aiheena on tutkia vanhempien kokemuksia alle kouluikäisten lasten perhepalveluista Jyväskylässä sekä Tarinaviikkojen toimivuutta palautteen keruussa. Aineisto on kerätty tarinallista menetelmää käyttäen avoimista varhaiskasvatuspalveluista ja neuvolan perhetyöstä. Työmme tarkoituksena on analysoida tarinoista välittyviä kokemuksia ja tehdä vertailua vuoden 2010 tuloksiin (Haikara & Nieminen 2010). Tavoitteenamme on selvittää mitä vanhemmat ja lapset saavat perhepalveluista vanhempien kokemuksen mukaan, mitkä ovat hyvän perhepalveluiden ohjaajan ominaisuudet ja mitä kehittämistarpeita perhepalveluiden tiimoilta nousee. Työn toimeksiantaja esitti toiveen, että käsittelemme työssämme myös itse tutkimusmenetelmää ja mahdollisesti siitä nousevia kehitystarpeita. Otimme haasteen vastaan ja lisäsimme yhdeksi työmme tavoitteeksi palautteenantomenetelmän toimivuuden pohtimisen sekä tarvittaessa sen kehittämisen. Työn rajausta meillä määrittelee pitkälti valmis aineisto, josta nousevia teemoja käsittelemme työssämme.

2 PERHEPALVELUIDEN OSALLISET

2.1 Perhe

Yksi keskeisimmistä käsitteistä opinnäytetyössämme on perhe. Se on sisällöltään hyvin moninainen ja sen takia avaamme sitä hieman. Perheen määritelmä on vaihdellut historian eri vaiheissa ja vaihtelee hyvin paljon vielä tänäänkin eri kulttuurien välillä (Asen 1995, 11). Joissakin maissa moniavioisuus on normaalia ja joissakin maissa perhe sisältää koko laajan suvun. Suomessa, kuten muuallakin länsimaissa kulttuurissa perhe ja sukulaiset erotetaan yleensä toisistaan (Vilén, Hansen, Janhunen, Kytöpuu, Salo, Seppänen, Seppänen & Tapio 2010, 10). Vaikka meillä Suomessa moni etuus ja palvelu liittyvät perheeseen, ei perheen määritelmää löydy Suomen lainsäädännöstä.

Tilastokeskuksen mukaan perheellä tarkoitetaan yhdessä asuvia avo- tai aviopuolisoja tai parisuhteensa rekisteröimiä henkilöitä, jotka asuvat joko keskenään tai yhdessä lastensa kanssa, sekä jompaakumpaa vanhemmista lapsineen. Lapsiperheiksi tilastokeskus laskee perheet, joissa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. (Perhe. n.d. Viitattu 26.8.2011.)

Perhetutkijoiden mukaan perhe- käsitettä voidaan miettiä perheen tehtävien ja eri ulottuvuuksien kautta. Tällaisia ovat **asuminen**; perhe on saman katon alla elävä yhteisö. **Parisuhde**; usein perheen perusakseli on kahden aikuisen ihmisen välinen suhde joka sisältää seksuaalisuutta, valtaa ja rakkautta. **Sukupolvien välinen suhdejärjestelmä**; perheen sisällä tapahtuu suvun jatkumista, huolenpitoa ja kasvatusta. **Sukulaisuusjärjestelmä**; perheeseen kuuluu toisilleen sukua olevia ihmisiä. **Kotitalous**; perhe osallistuu jäsentensä taloudelliseen ylläpitoon ja aineelliseen tuotantoon. (Sosiaali- ja terveydenhuollon perusteet 2004, 23–24.)

Perheet voidaan jakaa erilaisiin tyyppeihin sen mukaan, ketä perheeseen kuuluu. Yleisimpiä perhemuotoja Suomessa ovat ydinperheet, joissa yhdessä asuvat korkein-

taan kaksi peräkkäistä sukupolvea, yksinhuoltajaperheet jonka muodostavat jompikumpi vanhemmista ja lapsi tai lapset sekä uusperheet. Uusperheissä on kaksi aikuista ja lapsi tai lapsia joko toisen tai molempien aikaisemmista parisuhteista, sekä mahdollisesti lisäksi yhteisiä lapsia. (Vilén ym. 2010, 13–16, 19–20, 22–23.) Suurperheet ovat perheitä, joissa asuu ydinperheen lisäksi myös muita sukulaisia, ne ovat kuitenkin nykyään Suomessa hyvin harvinaisia (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sívén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 55).

Näiden perhemuotojen lisäksi Suomessa on myös sateenkaariperheitä, monikulttuurisia perheitä, adoptioperheitä, sijaisperheitä sekä lapsettomia perheitä. Sateenkaariperheet ovat kirjava joukko erilaisia perheitä. Niitä voivat olla esimerkiksi miesparin, naisparin tai ei-heteroseksuaalisen yksinhuoltajan perheet. Lisäksi sateenkaariperheisiin luokitellaan sellaiset perheet, joissa heteroparin toinen vanhempi on biseksuaali tai trans-ihminen tai hän ei halua määritellä itseään perinteisillä sukupuolilla ja seksuaalisuutta kuvaavilla sanoilla. Sateenkaariperheitä ovat myös perheet joissa on enemmän kuin kaksi huoltajaa. Monikulttuurisissa perheissä vähintään toinen vanhemmista on maahanmuuttaja tai toinen vanhemmista on suomalainen ja toinen ulkomaalaistaustainen. Adoptioperheissä adoptiovanhemmilla on täysin samat oikeudet ja velvollisuudet adoptoituihin lapsiin kuin biologisilla vanhemmilla on omiinsa. Sen sijaan sijaisperheessä olevien lasten kohdalla juridiset oikeudet ja useimmiten myös huoltajuus rajoitettuihin osin säilyy lapsen biologisilla - tai adoptiovanhemmilla. Lapsettomat perheet voivat olla lapsettomia joko omasta tahdostaan tai tahtomattaan. (Vilén ym. 2010, 13–16, 19–20, 22–23.)

Oman opinnäytetyömme aineistoa kerätessä ei perhe-käsitettä oltu määritelty Tarinaviikkoihin osallistuneille. Jokainen osallistuja on siis saanut itse päättää ketä sisällyttää omaan perheeseensä, eikä perheen sisältöä ole tarvinnut kertoa tarinoissa. Näin ollen joku vastaajista on saattanut kirjoittaa perhepalveluiden merkityksestä ydinperheelle, kun taas joku toinen on kertonut palveluiden merkityksestä laajemmalle joukolle, kuten esimerkiksi ydinperheen lisäksi isovanhemmille.

2.2 Vanhemmat

Tarinaviikoilla palautteet kerättiin perheiden vanhemmilta, joten katsomme tärkeäksi avata seuraavaksi vanhemmuuden käsitettä ja sitä kuinka elämä voi muuttua vanhemmuuden myötä. Vanhemmuuteen kasvu alkaa jo raskausaikana, mutta lapsen syntymä luo niin äidille kuin isälle koko elämän kestävän, muuttuvan ja kehittyvän tehtävän ja roolin lapsen vanhempana. Parisuhteen ja vanhemmuuden yhteensovittaminen on haasteellinen tehtävä, sillä vanhemmaksi tulemisen myötä äidin ja isän tulee toimia samanaikaisesti sekä puolisoina että vanhempina. On myös hyvä muistaa ettei parisuhteen toimimattomuus estä hyvää vanhemmuutta. Vanhemmuuteen vaikuttavat nykyinen elämäntilanne, missä elämänsäkaaren vaiheessa perhe on ja millaiset ovat perheen sisäiset ja ulkoiset voimavarat. Aikaisemmat kokemukset omasta lapsuudesta ja vanhemmuudesta sekä käsitys omasta selviytymiskyvystä vanhempina auttavat tai heikentävät vanhemmuuden tyydyttävää toteutumista. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 90.)

Kun ensimmäinen lapsi syntyy perheeseen, parisuhde muuttuu olennaisella tavalla, sillä lapsen tarpeet nousevat ensisijaisiksi. Parisuhteessa aletaan etsiä uusia toteutumismuotoja niin, että samalla mietitään niiden vaikutuksia vanhemmuuteen. (Järvinen ym. 2007, 89.) Lapsiperheen arki muodostuu perheenjäsenten välisestä tunteiden siirrännästä, tunnetyöstä ja ilmapiirin luomisesta. Rutiinit sekä eri käytänteet sovitellaan perheen aikataulun ja rytmien mukaan. Arki siis luodaan perheen mukaiseksi ja sitä tuotetaan ja rakennetaan jatkuvasti yhteiskunnan muodostamissa puitteissa ja kulttuurin edustamia perinteitä ja tapoja poimien. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 13.) Vanhemmuuden osa-alueisiin on luokiteltu taloudellinen, juridinen, biologinen, käytännöllinen ja psykologinen vanhemmuus. Nämä vanhemmuuden vastuualueet sisältävät lapsen elämänehtojen turvaamisen, joka tarkoittaa toisaalta fyysisistä tarpeista huolehtimista ja osaltaan maailmaan orientoitumista. Maailmaan orientoituminen tarkoittaa lapsen kasvattamista ja opettamista sosiaalisuuteen, yhteiskunnan sääntöihin ja kulttuurin jäseneksi. (Järvinen ym. 2007, 91.)

Parisuhteen kehitysvaiheiden lisäksi vanhemmuutta muokkaavat lasten eri kehitysvaiheet, jotka tuovat tullessaan omat haasteensa. Jokainen perheeseen syntyvä lapsi luo uudenlaisen perhetilanteen sekä tuottaa uudenlaista ja ainutkertaista vanhemmuutta. Vaikka muutosta on osattu odottaa voi sen suuruus ja vauvan vaativuus tulla yllätyksenä. Vauvan rutiininomainen hoivaaminen vaatii kokonaisvaltaista huomiota ja vastuuta sekä välillä tylsääkin arjen pyörittämistä pienissä ympyröissä. Vanhempi voi kokea lapsensa vaativuuden ylivoimaisena ja vastuun avuttomasta lapsesta ahdistavana. (Järvinen ym. 2007, 92.)

Kuormittavana tekijänä vanhemman arkea voi olla stressi roolirajoitteista. Ne ovat vanhemman kokemuksia siitä, miten vanhemmuus rajoittaa hänen elämäänsä ja estää häntä toteuttamasta itseään muilla elämänalueilla. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 56.) Perheen vanhempien kasvatustyyliä sekä mielikuvat hyvästä voivat poiketa suuresti toisistaan. Tämä lasten kasvatuksen haasteellisuus voi olla kuormittava tekijä lapsiperheen arjessa, jolloin vanhempien keskinäiset erimielisyydet heikentävät perheen jaksamista. (Vanhemmilla on erilaiset kasvatuseriaatteet n.d. Viitattu 3.11.2011.) Kotiin lasta hoitamaan jäävän vanhemman yksinäisyys voi olla tekijä alakuloisuuteen tai jopa masentumiseen. Näiden puolestaan on todettu vaikuttavan vanhemman kykyyn toimia sensitiivisessä vuorovaikutuksessa vauvan kanssa ja näin kiintymyssuhteen muodostumiseen voi tulla ongelmia (Järvinen ym. 2007, 92). Vanhemmuuteen liittyvä stressi on yhdistetty epäsuotuisaan vanhemmuuteen, vanhemman käyttämiin kasvatuskäytäntöihin sekä vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Näiden kautta lapsen normaali kehitys saattaa heikentyä. (Kivijärvi ym. 2009, 57.)

Perhe- elämässä eteen voi siis tulla monenlaisia eri haasteita ja monesti äidit ja isät tuntevat vanhemmuudessa epävarmuutta ja riittämättömyyttä. Vanhemmuuden riskitekijöinä luokitellaan yleisimpinä psyykkiset sairaudet, päihderiippuvuus sekä huono tai epäsopiva tapa tai puutteellinen kyky hoivata lasta. Lisäksi riskitekijöitä saattavat olla esimerkiksi peruselineloihin liittyvät puutteet, sosiaalinen eristäytyneisyys, yhteiskuntavastaisuus ja vanhempien alhainen koulutus. (Järvinen ym. 2007, 89, 92.) Haasteiden yllättäessä vanhemmat tarvitsevat tukea vanhemmuuteen, sillä aja-

tukset ja tuntemukset lapsesta sekä itsestä vanhempina ovat merkityksellisiä monella tasolla. Myös vanhempien käsitykset toisistaan vanhempina vaikuttavat sekä vanhemmuuteen että parisuhteeseen. Tärkeänä nähdään myös se millaisena vanhemmat lapsensa näkevät ja mitä heiltä odottavat, sillä kaikki mikä vaikuttaa vanhempien käsityksiin ja mielikuviin vaikuttaa myös siihen, millaiseksi lapsi kasvaa. (Järvinen ym. 2007, 92–93.) Perheille suunnatuissa palveluissa kuten perhekerhoissa ja -kahviloissa vanhemmilla on hyvä mahdollisuus saada yhteys samassa elämäntilanteessa oleviin ihmisiin. Näin vertaiset saavat jakaa kokemuksiaan perhe-elämästä ja usein myös ongelmatilanteisiin löydetään yhdessä vastauksia.

2.2.1 Vanhemmuuden vahvistaminen

Usein puhutaan, että nykyaikana vanhemmuus on hukassa. Tällä tarkoitetaan vanhempien lisääntynyttä epävarmuutta ja epätietoisuutta kasvattajan roolista. (Järvinen ym. 2007, 91.) Lastenhoito- ja kasvatuskäytännöt ovat aikojen saatossa katkenneet sukupolvien väliltä, jonka vuoksi lapsiperheet jäävät usein yksin (Pulkkinen 2002, 20). Vanhemmuus voi muodostua niin monimutkaiseksi ja jäsentymättömäksi, ettei ongelmatilanteissa löydy uusia ja toimivia selviytymistapoja. Vanhemmuus ei ole koskaan valmista, vaan siinä on mahdollista kasvaa ja kehittyä kaiken aikaa. Täydellistä vanhemmuutta ei ole, eikä siihen ole edes tarvetta. (Järvinen ym. 2007, 91.) Voidaankin puhua riittävän vanhemmuuden termistä (Marttunen 2006).

Usein vanhemmat haluavat antaa omille lapsilleen sitä, mistä he itse ovat kokeneet jääneensä paitsi tai mitä tarvetta heidän omilla vanhemmillaan ei ole ollut mahdollisuutta tyydyttää. Tyydyttävän vanhemmuuden roolimallia on kuitenkin vaikea toteuttaa, jos vanhemmilta puuttuu hyvän vanhemmuuden kokemus omasta lapsuudesta. Tällöin voi muodostua tarve vanhemmuuden ja kasvatuksen tukeen, josta voi saada apua perhe-elämään ja jossa voi oppia rakentavaa, läsnä olevaa ja rakastavaa vanhemmuutta. Liian täydelliset mielikuvat vanhemmuudesta johtaa usein siihen, että vanhemmat vaativat itseltään liikaa ja vanhemmuudesta tulee suorittamista eikä lapsista osata iloita. Vanhemmuuden tukemisessa pyritään vahvistamaan vanhem-

man ja lapsen yhteyttä toisiinsa sekä vanhemman omaa jaksamista ja huolehtimista omasta hyvinvoinnista ja rajoistaan. (Kristeri 1999, 69–70.)

Vertaisryhmätoiminnan ja ammattilaisten tehtävänä on vanhempien kasvatustietoisuuden ja kasvattajan roolin vahvistaminen. Lisäksi on tärkeää ratkoa yhdessä arkipäivän tilanteita ja miettiä uusia toimintatapoja vaikeisiin kasvatustilanteisiin. (Järvinen ym. 2007, 94.) Vertaisryhmistä ja muista perheille suunnatuista palveluista vanhemmat saavat hyvin tukea, kannustusta ja neuvoja vanhemmuuteensa. Näitä saadaan sekä muilta vanhemmilta että ammattilaisilta. Myös vanhemman omat tavoitteet ja vaatimukset saavat uutta näkökantaa, kun niistä saa keskustella avoimesti muiden kanssa. Seuraavissa luvuissa syvennymme enemmän erilaisiin vanhemmuuden tukemisen muotoihin.

2.2.2 Sosiaalinen tuki ja vertaistuki

Sosiaalista tukea saadakseen vanhemman tulee olla jonkin sosiaalisen verkoston jäsen (Viljamaa 2003, 24). Tällainen verkosto voi perheelle muodostua esimerkiksi omista sukulaisista ja ystävistä tai perheille suunnatuista palveluista, kuten perhekerhoista tai -kahviloista. Sosiaalisen tuen määritelmiin kuuluvat emotionaalinen tuki, käytännön apu, tiedollinen tuki ja vertailutuki. Sosiaalisen verkoston on todettu vaikuttavan merkittävästi vanhemmuuden laatuun sekä äitinä ja isänä jaksamiseen muun muassa neuvojen, palautteen ja roolimallien kautta. Sosiaalinen verkosto lisää epäsuorasti myös vanhempien henkistä hyvinvointia. Sosiaalinen tuki toimii puskurina stressaavissa tilanteissa ja näin auttaa osaltaan säilyttämään tyydyttävät hoito- ja kasvatuskäytännöt vaikeissakin tilanteissa, eli tuki auttaa rakentamaan aktiivisempia selviytymiskeinoja. Emotionaalinen tuki on useissa tutkimuksissa todettu tärkeäksi hyvän vanhemmuuden ennustajaksi, sillä myötäelävää tukea saaneen vanhemman on helpompaa antaa hoivaa ja tukea lapselleenkin. (Viljamaa 2003, 24–26.)

Vertaisryhmissä, joita opinnäytetyömmekin koski, vanhemmat voivat saada vertaistukea samassa elämäntilanteessa olevilta. Saman elämänkohtalon kokemat henkilöt voivat yhdessä selvittää ja ratkoa ongelmiaan sekä tukea toisiaan. (Järvinen ym.

2007, 166.) Vertaisille on tyypillistä toisista välittäminen ja oman tilanteen ja ongelmien peilaaminen toisten elämäkokemuksiin. Tunteita käsitellään kokemustiedon pohjalta, jossa ryhmäläiset antavat kokemuksensa toisten käytettäväksi ja vastaanottaja eläytyy siihen kuin se olisi hänen oma kokemuksensa. Yleensä vertaistuesssa ihminen rohkaistuu olemaan oma itsensä ja saa voimavaroja, sekä oppii omaan tilanteeseensa sopivan elämäntavan. Vertaisryhmässä on huomattu henkilöiden tulleen sosiaalisemmaksi elämässään ja vaikka ryhmään tullaan pääosin hakemaan apua omaan tilanteeseen, löytyy myös henkilöitä, jotka ovat tietoisesti tulleet auttamaan toisia. Yleisesti tilannetta auttaa kun huomaa, että on muitakin saman kokeneita. Vertaistuesssa ymmärretään osallistujien samankaltaiset tarpeet ja kokemusasiantuntija ymmärtää toista samanlaista ja pystyy auttamaan sellaisessakin asiassa, jossa ammattityöntekijä ei pysty, jollei hänellä ole siitä omaa kokemusta. Vertaistukiryhmiä järjestetään viiteryhmään kuuluville joko avoimina, johon kaikki ovat tervetulleita tai suljettuina, jolloin samat henkilöt tapaavat määräaikaista omana ryhmänään. (Mikkonen 2011, 206–217.)

2.2.3 Kasvatuskumppanuus ja asiantuntijatuki

Kasvatuskumppanuus ja asiantuntijatuki ovat olennainen osa opinnäytetyömme aiheetta, joten seuraavassa avaamme hiukan näitä käsitteitä. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee kasvatuskumppanuuden henkilöstön ja vanhempien tietoiseksi sitoutumiseksi ja toiminnaksi lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Tavoitteena on, että lapsi oman elämänsä kokijana ja toimijana tulee kokonaisvaltaisesti nähdä, ymmärrettyksi ja kannatelluksi. Lapsen toiminnan, kokemusten, tarpeiden, leikin ja toiveiden havainnointi ja havaitseminen ovat keskiössä. Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja henkilöstön tasavertaista vuorovaikutusta, jossa asiakassuhde perustuu kasvattajan ja vanhemman samanarvoiseen, mutta sisällöltään erilaiseen tietoon lapsesta. Samalla myös taidot toimia lapsen kanssa yhdistyvät lapsen hyvinvointia kannattavalla tavalla. Vanhemmilla on ensisijainen lapsen kasvatusvastuu ja kasvatusoikeus. Kasvatuskumppanuudessa keskinäinen luottamus, kuuleminen ja kunnioittaminen ovat ensisijaisen tärkeitä, jotta pystytään jakamaan lasta koskevat arjen huolet sekä kasvatuskysymykset. (Kaskela & Kekkonen

2006, 17–20.) Nämä varmasti ovatkin perhepalveluiden ammattilaisten tavoitteita omassa työssään.

Usein vanhemmat kaipaavat rinnalleen toista vanhempaa tai muuta läheistä ihmistä, jonka kanssa voi keskustella ja jakaa äitiyden tai isyyden tuntemuksia ja huolia. Ammattilaiselta halutaan tukea siihen, miten lasta hoidetaan ja kasvatetaan oikein. Lisäksi vanhemmat kaipaavat usein tietoa rajojen asettamisesta ja siitä, mitkä asiat kuuluvat normaaliin lapsen kehitykseen ja mitkä eivät. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17–20.) Vanhemmille tulisikin järjestää hyvin matala kynnys lähteä hakemaan tukea perhe- elämäänsä heille suunnatuista palveluista. Varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä on kehittää ja tuottaa ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea perheiden tarpeisiin (Teräväinen & Lipsanen 2005, 82).

2.3 Lapset

Vanhemmuudesta ja sitä tukevista tekijöistä on hyvä siirtyä lapsiin, jotka ovat hyvin tärkeässä osassa opinnäytetyössämme. Pieni lapsi on valtavan nopeasti kasvava ja kehittyvä olento, joka muuttuu ja oppii kaiken aikaa. Jokaisella lapsella on oma syn-tyessä saatu temperamentti, yksilöllinen kehityskulku sekä kokemukset eri kehitys- vaiheissa. Nämä vaikuttavat siihen, millaista lasta on hoitaa. Lapsi edistyy kaikilla eri kehityksen osa-alueilla. Jokaisessa kehitysvaiheessa on omat erityispiirteensä, jolloin hänen tunne-elämä, ajattelu, motoriikka, havaintokyky, kieli ja sosiaaliset taidot ke- hittyvät. Vaikka kehityksessä on tiettyjä kaikille lapsille yhteisiä lainalaisuuksia, jokai- nen lapsi kehittyy kuitenkin omalla tavallaan ja omassa rytmissään. Lasta tulee arvos- taa omana itsenään. On tärkeää iloita siitä mitä hän jo osaa ja kannustaa osa- alueis- sa, jotka ovat vielä kehittymässä. Jokaisella lapsella on omat henkilökohtaiset miel- tymyksensä ja tarpeensa, joiden kuunteleminen on tärkeää. Tärkeää on myös muis- taa, että vanhemmat ovat lapsensa parhaita asiantuntijoita. (Jarasto & Sinervo 1997, 17–18.)

2.3.1 Kasvu ja kehitys

Lapsen perustarpeiden täyttymisen kuten ruoan, unen ja hoivan saamisen lisäksi hyvään kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat asiat voidaan jakaa kolmeen osaan. Näitä ovat perimä ja kypsyminen, ympäristö sekä oma aktiivisuus. Perimällä tarkoitetaan geneettisesti saatuja voimavaroja, jotka vaikuttavat lapsen kypsymiseen. Kypsymistä tarvitaan siihen, että lapsi oppii esimerkiksi kehonhallinnan ja fyysisen voiman kautta kävelemään. Kypsymisaikatauluun vaikuttavat ihmisen herkkyy- ja kriittiset kaudet, jolloin aivoissa jokin osa-alue muovautuu normaalia vauhdikkaammin. Tämä aika mahdollistaa asioiden nopeampaa oppimista, mutta on tärkeää muistaa jokaisen lapsen kohdalla yksilöllinen aikataulu sekä tarvittavan avun antaminen. Ympäristö vaikuttaa ihmisen kehitykseen hyvin oleellisella tavalla. Ympäristöön kuuluu kaikki se missä lapsi kasvaa, niin kulttuuri, sosiaalinen ympäristö, perhe kuin myös arkipäivän ympäristö. Fyysinen ympäristö kuten, millaisessa kodissa lapsi asuu ja missä koti sijaitsee vaikuttavat merkittävästi. Fyysinen ympäristö sisältää myös lelut ja leikkipaikat. Ympäristö käsitteeseen sisällytetään myös ympäristössä vallitsevat tunneilmapiirit. Tähän kuuluu se millaisia tunteita lapselle näytetään ja mitä hänen itsensä sallitaan näyttää. Lapsen oma aktiivisuus tarkoittaa hänen itsensä kiinnostusta asioihin sekä sitä miten hän ratkoo erilaisia asioita. Tutkimalla ja ihmettelemällä lapset etsivät omaa mielenkiintoa asioihin. (Vilén ym. 2006, 132–133.)

2.3.2 Leikki

Ensimmäiset leikin kokemukset lapsi saa aikuisen ja lapsen välillä tapahtuvasta vuorovaikutuksesta, jossa lapsi tutustuu omaan kehoonsa ja häntä leikitetään kosketuksen ja äänien avulla. Nämä varhaiset leikin kautta saadut kokemukset valmistelevat lasta hyvin monipuolisesti, esimerkiksi puheen oppimiseen, kehon hallintaan ja merkityksien oppimiseen. Kiinnostus eri esineitä kohtaan herää noin kolmen kuukauden iässä, jolloin käden ja silmän yhteistyö kehittyy. Tässä iässä tavarat menevät yleensä aina suuhun tuoden aistikokemuksia, jotka vaikuttavat muun muassa keskushermostoon. (Vilén ym. 2006, 160–163.)

Ensimmäisen vuoden lopulla esineet saavat käyttötarkoituksia ja esimerkiksi kotileikit tulevat mieleisiksi jäljittelemällä aikuisten toimintoja. Kun lapsi alkaa ymmärtää esineiden käyttötarkoituksia, leikkiin tulee hyvin pian mukaan mielikuvitus. Alkavaa roolileikkiä alkaa esiintyä lapsen lähestyttyä kahta vuotta. Tämä leikin muoto vaatii suunnittelu- ja ongelmanratkaisutaitoja sekä eläytymiskykyä toisen asemaan. Roolileikissä lapset oppivat pitkäjännitteisyyttä ja kykyä tehdä yhteisiä sopimuksia. Lapsen ollessa useamman vuoden, mahdollistuvat myös juonelliset draama-, satu- ja kertomusleikit, jotka voivat liittyä lasten omiin kokemuksiin tai kuulemiinsa satuihin tai tarinoihin. Sääntöleikkeihin osallistuminen vaatii jo leikin sääntöjen hallitsemista ja niihin sitoutumista, joten ne soveltuvat parhaiten kouluikää lähestyville lapsille. (Vilén ym. 2006, 160–163.) Leikkikavereita lapsille löytyy hyvin perheille suunnatuista palveluista kuten kerhoista ja kahviloista. Näissä palveluissa lapsi pääsee tutustumaan muihin lapsiin ja saa näiltä mallia eri leikin muotoihin. Palveluista on mahdollista löytää myös pitempiaikaisia ystävyyssuhteita lasten välille. Ikätoverit ovat erittäin tärkeitä lapsen sosiaalisten taitojen, itsetunnon ja sukupuoli-identiteetin kehittymiselle (Sinkkonen 2008, 273).

Leikissä lapsi pystyy käsittelemään ja käymään läpi niin ulkoisia kokemuksiaan kuin ajattelun ja mielikuvien tuomia sisäisiä toimintoja. Lapsen leikkiessä ja toimiessa ikäistensä ja aikuisten kanssa, hän oppii hahmottamaan omaa suhdettaan muihin. Lapsi pystyy myös peilaamaan omia kokemuksiaan, tunteitaan ja ajatuksiaan suhteessa muihin ihmisiin. (Vilén ym. 2006, 474–475.)

2.3.3 Vertaisryhmät

Vertaisryhmiä järjestetään lapsille esimerkiksi erilaisten kerhojen muodossa. Ne ovat lapsille tärkeitä kasvuympäristöjä monellakin tapaa. Seuraavassa avaamme vertais-tuen merkitystä lapsen kehitykselle. Kasvatustieteiden merkittävänä henkilönä pidettävä Jean Piaget laati aikoinaan teorian, jonka mukaan aikuisen ja lapsen välinen keskustelu johtaa epäsymmetriaan, koska aikuisella on tietämisen ylivalta eikä lapsi kykene esittämään omaa näkemystään. Näin ollen Piaget näkee samantasoisten lasten muodostaman ryhmän hyväksi ideaaliselle oppimiselle. Näissä tilanteissa lapset täy-

dentävät toisiaan ja symmetrisessä vertaissuhteessa voi tapahtua oppimista, johon lapset eivät vielä itse pystyisi. (Korkeamäki 2006, 184.)

Ikonen (2006, 149) viittaa teoksessaan Damon & Phelps (1989) teoriaan, jossa lapsille tarkoitetuissa vertaisyhteisöissä lapset saavat yhdessä toimiessaan kokemuksen yhteisön jäsenyydestä. Tähän kuuluu tunne yhteisöön kuulumisesta, siitä miten yhteisön jäsenyys saavutetaan, mitä yhteisö merkitsee sekä millaisia vaatimuksia tai haasteita yhteisöön kuulumisen tuo tullessaan. Vertaisryhmässä lapsi pääsee harjoittelemaan monia sosiaalisen elämän kannalta keskeisiä taitoja, kuten jakamista, toisten huomioimista ja ystävällistä kohtelua, itsensä ilmaisua, roolin ottoa ja vuorovaikutustaitoja. (Ikonen 2006, 149.) Lasten on tärkeä toimia ryhmässä, mutta aikuisten on huomioitava lasten tasavertaisesta osallisuudesta ryhmässä sekä välttää tilanteita, joissa lapsi joutuu negatiivisen painostuksen kohteeksi. On tärkeää, että aikuinen antaa omalla esimerkillään lapselle kuvaa siitä, kuinka vertaisryhmissä toimitaan. (Children`s Peer Groups 2006.) Perheiden yhteisissä kohtaamispaikoissa, kuten perhekerhoissa ja –kahviloissa lapsella on hyvä mahdollisuus nähdä vanhemman toimintaa ryhmässä ja oppia siinä samalla itse ryhmässä toimimisen taitoja.

2.4 Työntekijä perhepalveluissa

Asiakkaan ja työntekijän välinen suhde hyvinvointipalveluissa on muuttunut vuosien saatossa asiakasta osallistavammaksi. Ammatillisen asiantuntemuksen lisäksi pyritään korostamaan ja huomioimaan asiakkaan asiantuntijuus omasta elämäntilanteestaan. Tämä näkyy palvelun laadun kriteereissä ja tavoitteissa yhä useammin asiakaslähtöisyytenä ja asiakkaan osallistamisena. Varhaiskasvatuksessa tämä suuntaus tulee ilmi esimerkiksi varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, joissa painotetaan kasvatuskumppanuutta sekä vanhempien ja työntekijöiden yhteistä kasvatustehtävää. (Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen 2007, 15–16.) Vanhempia ei pidetä ammatillisen tuen kohteina, vaan tasavertaisina kasvatuskumppaneina, jotka ovat asiantuntijoita oman

lapsensa kanssa (Vanhemmat ja ammattilaiset kohtaavat – syntyykö yhteistyötä? 2004, 19).

Työntekijöiden ja vanhempien tasavertaisuus näkyy erityisen hyvin perhekahviloiden toiminnassa. Kahviloihin työntekijät eivät juuri suunnittele ohjelmaa, vaan heidän vastuullaan on enemmänkin puitteiden järjestäminen vanhempien keskinäiselle kohtaamiselle ja sitä kautta vertaistuen saamiselle. Samanlaista toimintatapaa pidetään yllä jonkin verran myös perhekerhoissa, joissa perheiden keskinäiselle vuorovaikutukselle jätetään tietoisesti aikaa. Työntekijöiden läsnä oleva rooli on kuitenkin tärkeä ja välillä heiltä kaivataan ammatillista näkökulmaa joihinkin asioihin.

Keskeisiä käsitteitä osallistavassa työtavassa ovat kannustus, voimaantuminen ja vanhempien omien voimavarojen käyttö. Vanhempien huomatessa heidän oman äänensä kuuluvuus ja oman toiminnan aikaansaavuus, lisääntyy heidän luottamus sekä omiin mahdollisuuksiin että usko omaan itseensä. (Huhtanen 2004, 73.) Tätä ideaa sivuaa myös Tarinaviikot. Viikkojen avulla on pyritty lisäämään vanhempien osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia perhepalveluihin (Tarinaviikot n.d. Viitattu 22.8.2011). Voimaantumiseen on olennaista, että se lähtee ihmisestä itsestään. Se on vallan tunnetta oman arjen hallinnasta. Voimaantumisen tunteen syntyyn liittyy kuitenkin myös sosiaalinen puoli. Voimaantumista edistäviä tekijöitä ympäristössä ovat esimerkiksi turvalliseksi koettu ilmapiiri, luottamus, hyväksyntä, avoimuus, kannustus sekä valinnanvapaus. (Siitonen 1999, 93, 162.) Nämä asiat ovatkin usein juuri niitä, joita perheet palveluista hakevat. Esimerkiksi turvallinen ilmapiiri sekä hyväksynnän ja kannustuksen saaminen vaikuttavat perheiden viihtyvyyteen perhepalveluiden parissa.

Perheiden kanssa työskennellessä on huomioitava, ettei yhteistyö voi perustua stereotyyppiseen perhemalliin. On otettava huomioon perheen yksilöllisyys: erilaiset lähtökohdat, elämäntilanteet ja arvot. Samakin perhe voi tarvita eri aikoina erilaista yhteistyötä. Välillä voi olla tarvetta tuelle, välillä neuvonnalle ja ohjaukselle, kun taas välillä tarpeellisinta voi olla kasvatuskumppanuuden vaaliminen ja perheen osallistaminen. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 131.)

Jokainen perheiden kanssa työskentelevä tekee työtään oman persoonansa pohjalta. Osaaminen koostuu monenlaisista valmiuksista, tiedoista, taidoista ja kyvyistä. Nämä yhdessä muodostavat kunkin työntekijän ammatilliset valmiudet. (Rönkkö & Rytönen 2010, 283.) Yhtenä tarkastelun kohteena opinnäytetyössämme onkin se, millaisia ominaisuuksia hyvä perhepalveluiden ohjaaja vanhempien mielestä omaa. Rönkön ja Rytöksen (2010) mukaan erityisen keskeisessä asemassa perheiden kanssa työskenneltäessä ovat työntekijän kyky luoda turvallinen ja luottamuksellinen suhde asiakaisiin sekä vuorovaikutustaidot (Rönkkö & Rytönen 2010, 283). Ammatillinen vuorovaikutus on taito, jonka taustalla on sekä tietoa että oppimista. Se ilmenee sanojen käyttönä, ilmeillä ja eleillä viestimisenä sekä toimintana. Työntekijän perusvuorovaikutustaidot ammatillisessa vuorovaikutusprosessissa ovat taito rakentaa vastavuoroinen suhde, kyky tarkentaa ja tutkia tilannetta sekä kyky toimia tilanteessa. (Järvinen ym. 2007, 190, 192.) Koska perhepalveluissa työskennellään perheiden henkilökohtaisella alueella, on työntekijän tärkeä osata olla hienotunteinen ja tahdikas. Jokainen kohtaaminen on erilainen, joten työntekijän improvisointikyky auttaa toimimaan muuttuvissa tilanteissa. Vuorovaikutuskokonaisuuden hallitsemisessa työntekijää auttaa vuorovaikutukseen liittyvien perustekijöiden ymmärtäminen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 166.)

Lasten ja vanhempien lisäksi varhaiskasvatuksen työntekijä tekee yhteistyötä työyhteisön jäsenien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Yhteistyöosaaminen kuuluu varhaiskasvatustyön ydinosamiseen. (Happo 2006, 61.) Moniammatillisessa työskentelyssä työntekijän verkosto- ja vuorovaikutusasiantuntemus kehittyy jatkuvasti. On tärkeää, että työntekijä tuntee oman asiantuntemuksensa ja tunnistaa osaamisensa rajat. Moniammatillisessa työskentelyssä etuna on erilaisten näkemysten saaminen ja asiakkaan tilanteen näkeminen kokonaisuutena. (Järvinen ym. 2007, 194.) Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa moniammatillisuus näkyy muun muassa vierailevien asiantuntijoiden muodossa. Perhekerhoissa ja –kahviloissa asiantuntijat ovat käyneet kertomassa esimerkiksi uniasioista.

Organisaation näkökulmasta katsottuna moniammatillisuus voi olla hyödyksi esimerkiksi mahdollisimman monipuolisen ymmärryksen ja tuloksellisen ongelmanratkaisun

saavuttamisessa, ammatillisen työn vahvistumisessa, innovatiivisuuden lisääntymisessä sekä asiakaspalvelun laadun parantamisessa. Perhetyön kohdalla moniammatillisuus on olennainen vaatimus, koska asiakasperheet ovat usein moniongelmaisia ja heillä on usein niin sanottu moniasiakkuus. Pää tavoitteena moniammatillisessa työssä on se, että koko perhe saa tarvitsemansa tuen. Tärkeä seikka työskentelyssä on myös se, että jokainen tiimin jäsen tähtää samaan päämäärään. Tämän takia työntekijän on hyvä olla tietoinen myös siitä, mitä työtapoja ja millaisia menetelmiä muut yhteistyökumppanit käyttävät. (Rönkkö & Rytönen 2010, 288–289.)

Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa suuri osa työntekijän työnkuvaa on ryhmän ohjaaminen. Tämän takia haluamme tuoda esille myös niitä taitoja, joita ryhmää ohjaavalla työntekijällä on hyvä olla hallussaan. Ryhmää ohjattaessa on tärkeää, että työntekijä tuntee ryhmätoiminnan lainalaisuudet, kuten esimerkiksi ryhmän kehitysvaiheiden kulun. Näin hänen on helpompi varautua ryhmässä mahdollisesti eteen tuleviin haasteisiin jo etukäteen. Jokainen ryhmä on erilainen ja jokainen ryhmän jäsen toimii omalla tavallaan. Ohjaajan tehtävä on huolehtia siitä, että ryhmässä vallitsee turvallinen ilmapiiri ja kaikki tulevat tasapuolisesti huomioon otetuiksi. Tämä auttaa kohti tunnetavoitetta eli ryhmän kiinteyden ja yhteenkuuluvuuden saavuttamista. Ryhmän vetäjällä on ainakin neljä perusroolia: ryhmän organisaattori, ymmärtävä kuuntelija, vaikuttaja ja ryhmäprosessin ylläpitäjä. (Järvinen ym. 2007, 169–170.)

Varhaiskasvatuksen parissa tarvittavaa osaamista voidaan katsoa monelta eri kannalta. Varhaiskasvatuksen tehtäviin vaadittava *ammatillinen (muodollinen) pätevyys* ilmaistaan tutkintoina, joka löytyy laista sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (L 29.4.2005/272). *Ammatillinen osaaminen* viittaa työssä tarvittavien tietojen, taitojen ja ammattieettisten seikkojen hallintaan. Varhaiskasvatuksen ammattitehtävissä toimissa myös samassa ammatissa toimivilla työntekijöillä voi olla koulutuseroja. Esimerkiksi yliopistosta valmistuneilla lastentarhanopettajilla ja ammattikorkeakoulusta valmistuneilla sosionomeilla (AMK) on erilaisia painotuksia koulutusohjelmissaan. Samoin voi olla myös lastenhoitajien kohdalla. Lähihoitajan koulutuksen saaneilla lastenhoitajilla erikoisosaamisena ovat esimerkiksi terveyden edistämiseen, kuntoutukseen, sairauksiin ja lääkehoitoon liittyvä osaaminen kun taas

kirkon lastenohjaajatutkinnon suorittaneilla työntekijöillä on erityisosaamista uskon- tokasvatuksessa. (Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen 2007, 28–29.) Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa toimiessa työntekijöiden erilaisista koulu- tustaustoista voi olla paljonkin hyötyä. Toinen työntekijä voi hyödyntää vanhempien kanssa tehtävän työn osaamistaan, kun toinen työntekijä huolehtii enemmän lasten pedagogisesta puolesta. Seurakunnan puolella toimiessa työntekijän on lisäksi hyvä hallita uskontokasvatukseen liittyviä seikkoja.

Varhaiskasvatuksen työtehtävissä tarvittava osaaminen voidaan jakaa neljään osaan. *Kaikille yhteiseen osaamiseen* kuuluvat eettinen osaaminen sekä toimintaympäristön ja perustehtävien tulkintaan, yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen sekä jatkuvaan ke- hittämiseen liittyvä osaaminen (Karila & Nummenmaa 2001, 33). Työntekijöiden on ylläpidettävä ammatillista osaamista jatkuvasti sekä kehitettävä sitä varhaiskasvatuk- sen muuttuvien tarpeiden mukaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 17). *Varhaiskasvatusosaaminen* sisältää kasvatustieteen, pedagogisen osaamisen sekä hoito-, hoiva- ja huolenpito-osaamisen. *Erityisosaamisen* tehtäväalueita ovat tutkimus- ja kehittämistehtävät, esimiestehtävät, lastentarhanopettajan ja erityislas- tentarhanopettajan tehtävät, lastenhoitajan tehtävät sekä perhepäivähoitajan tehtä- vät. Neljäs osaamisalue on *tilanneosaaminen*, jota tarvitaan esimerkiksi valtaväestös- tä poikkeavalla kieli- ja kulttuuriseudulla työskenneltäessä. (Varhaiskasvatuksen hen- kilöstön koulutus ja osaaminen 2007, 29–35.)

Yhteiskunnan muutokset lisäävät muutostarpeita myös sosiaali- ja terveysalan työ- hön ja ammattitaidon vaatimuksiin. Eteen tulee jatkuvasti ennalta-arvaamattomia tilanteita ja usein joudutaan keksimään ratkaisuja muuttuviin tilanteisiin. Tämä vaatii työntekijöiltä aktiivisuutta, uuden oppimista ja jatkuvaa kehittymistä työssään. Jatku- van kehittymisen edellytys on, että työntekijät näkevät ammatillisuuden prosessina. Heidän tulee jatkuvasti kyseenalaistaa ja arvioida käyttämiään työmenetelmiä sekä pyrkiä kehittämään niitä. Työmenetelmien arvioinnin lisäksi työntekijän on hyvä arvi- oida omia tietojaan ja uskomuksiaan sekä työntekijänä että työyhteisön jäsenenä. Reflektiivinen työote on käytännössä pysähtymistä, kohtaamista, kysymistä, ihmette- lyä ja uudelleen orientoitumista. (Järvinen ym. 2007, 184–185.) Itseen kohdistuva

reflektio johtaa itsetuntemukseen, systeemeihin kohdistuva yhteisöllisyyteen ja toisiin kohdistuva reflektio tarpeiden ymmärtämiseen ja palveluun (Rönkkö & Rytönen 2010, 285). Tarinaviikot tarjoavat työntekijöille mahdollisuuden päästä kuulemaan vanhempien palautetta perhepalveluista. Samalla työntekijällä on hyvä mahdollisuus pohtia omaa toimintaansa ja miettiä, kuinka hän pystyisi työssään vastaamaan yhä paremmin perheiden tarpeisiin.

3 JYVÄSKYLÄN PERHEPALVELUVERKOSTOJA

Tarinaviikot järjestettiin Jyväskylän perhepalveluiden avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa ja neuvolan perhetyössä, jotka kuuluvat osaksi perhepalveluverkostoa. Seuraavassa avaamme näitä käsitteitä.

Perhepalvelu käsitteenä viittaa sosiaali- ja terveydenhuollon lapsiperheiden peruspalveluihin. Palveluiden tavoitteena on tukea perheitä heidän kasvatustyössään sekä tarjota tukea erilaisissa vaikeissa elämäntilanteissa. Tarkoituksena on myös suojella lapsen oikeuksia, mikäli perheiltä puuttuu kasvatusvastuu tai se on alentunut. (Lindroos 2005, 31.)

Perhepalveluverkostolla tarkoitetaan kaikkia niitä perhepalveluita, jotka on koottu tietyltä alueelta. Perhepalveluverkoston yhdistetään olemassa olevat paikalliset palvelut ja toiminnat. Verkostoissa toimivat kuntien äitiys- ja lastenneuvola, päivähoido, sosiaalityö ja perhetyö, seurakunnat, yksityinen sektori sekä erilaiset järjestöt ja vapaaehtoistoimijat. (Perhepalveluverkostot 2011.) Perhepalveluverkostojen toimintamalli perustuu kumppanuuteen ja verkostoissa pyritään tiiviiseen yhteistyöhön eri toimijoiden välillä. Perhepalveluverkostojen kautta voidaan vahvistaa vanhemmuutta ja kehittää perheille varhaisen tuen muotoja. Tärkeää on sekä vanhempien että lasten näkökulmien esille tuominen. (Kempainen 2008, 5.)

Avoimilla varhaiskasvatuspalveluilla tarkoitetaan lapsiperheiden palveluja, kuten avoimia päiväkoteja, kerho- ja leikkitoimintaa sekä leikkipuistoja. Avointa varhaiskasvatusta tarjoavat kunnat, seurakunnat ja erilaiset järjestöt. Avoin varhaiskasvatus on tarkoitettu etenkin kotihoidossa oleville lapsille ja heidän vanhemmilleen, perhepäivähoitajille lapsiryhmineen sekä pienille koululaisille. Palvelujen tarkoituksena on tarjota sosiaalisia kontakteja kotihoidossa oleville tai vähän päivähoitoa tarvitseville lapsille ja heidän vanhemmilleen, monipuolista toimintaa sekä kasvatuksellista tukea. Avointa varhaiskasvatusta tarjotaan toimintana lapsille ja aikuisille yhdessä tai vain lapsille. (Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä. n.d. Viitattu 19.10.2011.)

3.1 Perhepalvelujen taustalla olevat lait

Kaikkien perhepalvelutoimintojen taustalla ovat lait ja asiakirjat, joten haluamme avata niitä lyhyesti myös omassa työssämme. Kaiken toiminnan takana vaikuttaa valtioita sitova YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS), johon on kirjattu lapsen oikeudet. Siinä kerrotaan lapsille kuuluvat ihmisoikeudet ja asetetaan valtiolle ensisijainen vastuu toteuttaa ne. (Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? 2011.)

Avoin varhaiskasvatustoiminta on osa päivähoitoa, joten sitä ohjaa laki lasten päivähoidosta (L 19.1.1973/36). Päivähoitoa koskevassa laissa avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta puhutaan leikkitoimintana.

1 § Lasten päivähoidolla tarkoitetaan tässä laissa lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. -- Leikkitoimintaa ja muuta päivähoitotoimintaa voidaan järjestää tätä tarkoitusta varten varatussa paikassa. (L 19.1.1973/36.)

Päivähoitolaissa yhdeksi toiminnan tavoitteeksi on määritelty päivähoidossa olevien lasten kotien tukeminen heidän kasvatustehtävissä.

2 a § Päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten kotiteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä.

Päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvu ympäristö. (L 19.1.1973/36.)

Myös valtioneuvoston periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista määritellään avointa varhaiskasvatustoimintaa.

Varhaiskasvatuspalvelut ovat se keskeinen toimintakokonaisuus, joka muodostuu kunnan tai yksityisen järjestämästä päivähoidosta ja esiopetuksesta sekä muusta varhaiskasvatustoiminnasta. Muuta varhaiskasvatustoimintaa on esimerkiksi seurakuntien ja järjestöjen kerhotoiminta tai kuntien lapsille ja lapsiperheille järjestämä avoin varhaiskasvatustoiminta eri muotoineen. Nämä varhaiskasvatuspalvelut ja muu lasten ja perheiden palvelu- ja tukijärjestelmä toimivat kokonaisuutena lasten varhaiskasvatuksen ja samalla myös vanhemmuuden tukena. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 10.)

Toinen perhepalveluihin kiinteästi liittyvä laki on sosiaalihuoltolaki (L 17.9.1982/710). Sen mukaan lasten päivähoito on osa sosiaalihuoltoa ja siksi sen järjestäminen on kunnan vastuulla.

Kolmas perhepalveluiden toimintaa ohjaava laki on lastensuojelulaki (L 13.4.2007/417). Siinä muun muassa määritellään viranomaisten vastuu lasten kasvatuksessa tukemisessa ja säädetään kunnan velvollisuudesta järjestää ennaltaehkäiseviä lastensuojelullisia palveluita.

1 § Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (L 13.4.2007/417).

2 § Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin (L 13.4.2007/417).

Ehkäisevällä lastensuojelulla ei tarkoiteta pelkästään lastensuojelussa työskentelevien palveluita, vaan myös esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvoloiden, terveydenhuollon, päivähoidon, opetuksen ja nuorisotyön antamaa erityistä tukea silloin, kun lastensuojeluasiakkuutta ei ole. Tarkoituksena on puuttua huolenaiheisiin ja ongelmiin niin varhaisessa vaiheessa, että peruspalveluiden kautta saatava tuki riittäisi niiden selvittämiseen, eikä lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua tarvittaisi (Ehkäisevä lastensuojelu 2011). Yksi ehkäisevän lastensuojelun erityisen tuen muoto on neuvolan perhetyö (Ehkäisevä lastensuojelu n.d. Viitattu 3.1.2012). Avoimet varhaiskasvatuspalvelut toimivat ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna tukiessaan sekä lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista että perheitä heidän kasvatustehtävässään. Lisäksi avoimet varhaiskasvatuspalvelut voivat toimia lasta kuntouttavana tahona. (Varhaiskasvatus ja päivähoito n.d. Viitattu 3.1.2012.)

3.2 Avoimia varhaiskasvatuspalveluja tarjoavia organisaatioita Jyväskylässä

3.2.1 Päivähoitopalveluiden avoimet varhaiskasvatuspalvelut

Kuntien avoimella varhaiskasvatustoiminnalla tarkoitetaan päivähoidon perhe- ja leikkitoimintaa. Se on hyvä vaihtoehto lapselle, joka ei tarvitse päivähoitoa, mutta haluaa säännöllistä ryhmätoimintaa. Jyväskylässä päivähoito järjestää lasten kerhoja, perhekerhoja ja perhekahviloita. (Päivähoidon kerhotoiminta 2011.) **Lasten kerhot** on tarkoitettu 2-5 -vuotiaille lapsille ja niissä on kiinteät ryhmät. Kerhojen keskeisenä tavoitteena on lasten leikki- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen sekä kokemusten saaminen ryhmässä olemisesta. **Perhekerho** on kerho, jossa vanhempi ja lapsi voivat käydä yhdessä. Perhekerhojen tavoitteena on tukea lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta ja antaa vanhemmalle vertaistukea sekä mahdollisuuden tutustua muihin perheisiin. **Perhekahvilat** on tarkoitettu kaikille lapsiperheille. Niissä toiminta

on vapaata ja perheiden toiveiden pohjalta suunniteltua. Perhekahvilat tarjoavat mahdollisuuden tavata tuttuja ja tutustua uusiin samassa elämäntilanteessa oleviin perheisiin. Lastenkerhojen, perhekerhojen ja perhekahviloiden lisäksi Jyväskylän kaupungissa toimii **perhe- ja leikkipuistoja**, jotka ovat perheiden vapaassa käytössä. Puistot tarjoavat mahdollisuuden vapaaseen leikkiin ja oleskeluun sekä sisällä että ulkona. Jyväskylän kaupungin päivähoitopalveluissa toimivia perhe- ja leikkipuistoja ovat Mansikkapuisto, Mäki-Matin perhepuisto, Pupuhuhdan perhepuisto, Yrttisuon perhepuisto ja Ilvespuisto. (Perhe- ja leikkipuistot 2011.)

3.2.2 Seurakunnan lapsi- ja perhepalvelut

Seurakunnan toiminta perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen ja arvopohjaan. Toiminnalla pyritään tukemaan lapsen turvallista kokonaiskehitystä ja kodeissa annettavaa kristillistä kasvatusta. Toiminnan lähtökohtana ovat kumppanuus ja yhteistyö perheiden kanssa. (Varhaiskasvatus n.d. Viitattu 19.8.2011.) Seurakunnat tarjoavat lapsiperheille monipuolisia lapsi- ja perhepalveluja. Jyväskylän seurakunta on jaettu toiminnallisesti yhdeksään alue seurakuntaan, jotka suunnittelevat ja toteuttavat itsenäisesti omaa lapsi- ja perhetyötään. Seurakuntien tarjoamia palveluja ovat muun muassa lasten päiväkerhot, perhekerhot ja perhekahvilat. Näiden toiminta on samantyyppistä kuin kuntien järjestämässä avoimissa varhaiskasvatuksen palveluissa, mutta seurakuntien toiminta pohjautuu kristilliseen kasvatukseen. Lisäksi monissa alue seurakunnissa on muskaritoimintaa, joissa pyritään antamaan lapselle myönteisiä kokemuksia musiikin parissa. Ekavauvaryhmät sen sijaan tarjoavat ensimmäisen lapsen saaneille paikan, jossa voi jakaa vauva-arkea toisten vanhempien kanssa. Näiden lisäksi seurakuntien lapsi- ja perhepalveluihin kuuluu muun muassa pyhäkouluja, lapsiparkkeja, lasten kirkkohetkiä, erilaisia pajoja ja Iskän kaa- iltoja. (Alue seurakunnat 2011.)

3.2.3 Mannerheimin lastensuojeluliitto

Mannerheimin lastensuojeluliitto eli MLL on kaikille avoin kansalaisjärjestö, joka toimii lasten ja lapsiperheiden oikeuksien ja etujen hyväksi. Sen tehtävänä on tukea

lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä sekä edistää lapsiperheiden hyvinvointia. MLL tarjoaa perheille vertaistukea ja osallistumismahdollisuuksia eri elämäntilanteissa. Paikallisyhdistykset järjestävät monenlaista toimintaa alle kouluikäisten lasten perheille. (Tietoa MLL:sta 2005.)

Mannerheimin lastensuojeluliitto tarjoaa Jyväskylässä lapsiperheille muun muassa perhekahviloita, kerhotoimintaa, vertaisryhmiä sekä lastenhoitotoimintaa (Mannerheimin lastensuojeluliiton Jyväskylän yhdistys 2011). **Perhekahvilat** on tarkoitettu kaikille lapsiperheille ja niissä perheet voivat tutustua samassa elämäntilanteessa oleviin ihmisiin. Perhekahviloiden tarkoituksena on muun muassa tukea vanhemmuutta sekä antaa lapsille seuraa ja virikkeitä. (Perhekahvilat n.d. Viitattu 11.3.12.) MLL:n perhekahviloita toimii Jyväskylässä yli 20 ja niiden toiminta on hyvin pitkälti koulutettujen vapaaehtoistyöntekijöiden varassa (Lius-Liimatainen 2011, 8). MLL järjestää **kerhotoimintaa** eri-ikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Kerhojen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa pyritään ottamaan huomioon lasten osallisuus. Kerhot tarjoavat lapsille virikkeellisen ympäristön ja monipuolista toimintaa. **Vertaisryhmät** on tarkoitettu samassa elämäntilanteessa oleville perheille. Ryhmät tarjoavat ammattilaisten tietoa ja tukea sekä vertaistukea samassa elämäntilanteessa olevilta perheiltä. Vertaistuki on monelle perheelle tärkeä apu arjesta selviytymiseen. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Jyväskylän yhdistys 2011.) MLL:n kautta perheillä on mahdollisuus myös tilata tilapäistä ja lyhytaikaista **lastenhoitoapua**. Tilattavat lastenhoitajat ovat MLL:n kouluttamia ja valitsemia, ja heitä voi saada kotiin kaikkina vuorokauden aikoina. Hoitotoiminnassa tärkeintä on huolehtia lapsen turvallisuudesta ja viihtyvyydestä. (Lastenhoitoapua n.d. Viitattu 22.8.2011.)

3.3 Neuvolan perhetyö ennaltaehkäisevänä tukimuotona

Perhetyö voidaan määrittää laajassa merkityksessään kaikeksi perheiden parissa tehtäväksi työksi. Perhetyötä voidaan toteuttaa muun muassa sosiaalityössä, neuvoloissa, päivähoitossa, kotipalvelussa ja seurakunnissa. (Vilén ym. 2010, 24-25.) Ennaltaehkäisevä perhetyö on lapsiperheiden tukemista kokonaisvaltaisesti, suunnitelmalli-

sesti ja pitkäjänteisesti. Perhetyö voidaan määrittää ennaltaehkäiseväksi aina, kun lapsi ei ole lastensuojelun asiakas. Perhe pyritään huomioimaan kokonaisuutena, mutta myös perheen yksilöiden tarpeet huomioidaan. Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoitteena on tukea perheiden elämänhallintaa ja ottaa käyttöön perheiden omia voimavaroja sekä vahvistaa arjessa selviytymistä. (Perhetyö n.d. Viitattu 2.10.2011.)

Jyväskylän kaupunki tarjoaa lasta odottavilla ja alle kouluikäisten lasten perheille ennaltaehkäisevää neuvolan perhetyötä. Neuvolan perhetyöhön ohjataan tarvittaessa äitiys- ja lastenneuvolan kautta, mutta myös perhe itse voi ottaa yhteyttä perhetyöntekijään. (Mikkola 2011, 15.) Neuvolan perhetyön tuen saanti ei edellytä lastensuojeluasiakkuutta (Neuvolan perhetyö 2009). Neuvolan perhetyön tarkoituksena on tukea ja auttaa perheitä kasvatus- ja hoitotehtävissä sekä auttaa pohtimaan parisuhteeseen liittyviä asioita tarjoamalla perheen arkeen luotettavan ja turvallisen aikuisen väliaikaisesti. Tavoitteena on saada perheen omat voimavarat käyttöön keskustelun avulla kotikäynneillä sekä rinnalla kulkien. Perhetyöntekijä voi opastaa perheitä myös muunlaisen avun pariin. (Mikkola 2011, 15.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tarinaviikot on toteutettu yhteistyössä Mannerheimin lastensuojeluliiton Keski-Suomen piirin, Jyväskylän seurakunnan, Jyväskylän kaupungin avointen varhaiskasvatuspalveluiden, neuvolan perhetyön ja Lapset ja perheet Kaste-hankkeen kanssa. Virallisena toimeksiantajana toimii Jyväskylän kaupungin varhaisen tuen tiimi. Tarinaviikot järjestettiin maaliskuussa 2011 avoimissa varhaiskasvatustilaisuuksissa sekä neuvolan perhetyössä. Tarinaviikkojen aikana vanhemmilta kerättiin asiakaspalautetta palveluista tarina-muotoisesti. Ohjeistuksen yhteydessä vanhemmille jaettiin lomake (liite 1), joka sisälsi kirjoittamista ohjaavia apukysymyksiä. Kirjoittaminen oli kuitenkin hyvin vapaamuotoista, eikä apukysymyksiä ollut pakko käyttää.

Tarinaviikot pyrkivät vahvistamaan kasvatuskumppanuutta ja perheiden osallisuutta perhepalveluissa. Niiden kautta haluttiin saada tietoa siitä kokevatko vanhemmat, että perhepalvelut tukevat heidän vanhemmuuttaan arjessa. Työntekijöiden ja toiminnan järjestäjien kannalta Tarinaviikoilta haluttiin saada palautetta toimintatavoista ja oman työn vaikuttavuudesta. Saatua tietoa pyritään hyödyntämään arjen työssä ja alueellisessa perhetyössä. (Tarinaviikot n.d. Viitattu 22.8.2011.)

Oman työemme tarkoituksena on analysoida tarinoista välittyviä kokemuksia ja tehdä vertailua vuoden 2010 tuloksiin. Ensimmäisenä haluamme selvittää, mikä on perhepalveluiden merkitys vanhemmille ja millaiset asiat tai ihmissuhteet tuovat jaksamista ja voimavaroja omaan vanhemmuuteen. Toisena tahdomme kartoittaa perhepalveluiden merkitystä lapselle vanhemman näkökulmasta. Lapsen omakin näkökulma perhepalveluiden merkityksestä saattaa tulla joissakin vastauksissa esille, mutta vanhempien ja lasten mielipiteitä ei ole vastauksissa eritelty. Kolmantena tarkastelemme, mitä työntekijän ominaisuuksia vanhemmat pitävät tärkeimpinä ja arvostavat eniten. Neljäntenä selvitämme, mitkä ovat perhepalveluiden kehitystarpeet ja -toiveet Jyväskylässä vanhempien arvioimana. Viidentenä haluamme ottaa selvää, miten Tarinaviikot toimivat työmenetelmänä ja miten menetelmää voisi kehittää. Tätä selvittäessämme hyödynnämme vanhemmilta saatua palautetta, jonka lisäksi otamme selvää miten työntekijät ovat kokeneet Tarinaviikot ja ovatko he hyötäneet niistä.

Tärkeimmät kysymykset joihin työssämme haemme vastauksia ovat:

- 1 Mikä on perhepalveluiden merkitys vanhemmille?
- 2 Mikä on perhepalveluiden merkitys lapselle vanhemman näkökulmasta?
- 3 Mitkä ovat hyvän perhepalveluiden ohjaajan ominaisuudet vanhempien mielestä?
- 4 Mitkä ovat perhepalveluiden kehitystarpeet ja –toiveet Jyväskylässä?
- 5 Miten Tarinaviikot toimivat työmenetelmänä?

Työn rajausta meillä pitkälti määrittelee valmis aineisto. Aiomme käsitellä sieltä nousevia teemoja ja vastata edellä oleviin tutkimuskysymyksiin. Pääpainona työssämme

haluamme pitää kehittämispuolta. Tämä näkyy työssämme siinä, että järjestimme perhepalveluiden työntekijöille verkkokyselyn, jossa kartoitimme heidän mielipiteitään Tarinaviikoista. Näiden ja tarinoista tulevien palautteiden pohjalta mietimme parannusehdotuksia Tarinaviikoille. Näitä ehdotuksia tuomme esille opinnäytetyömme tuloksia käsittelevässä luvussa (ks. luku 5.5). Edellisenä vuonna vastaavista Tarinaviikoista on tehty Jyväskylän yliopistoon Kasvatustieteen kandidaatin tutkielma, johon aiomme verrata saamiamme tuloksia (Haikara & Nieminen 2010). Vertailamalla kahden peräkkäisen vuoden tuloksia, pääsemme näkemään onko vanhempien kokemuksissa perhepalveluista tapahtunut muutoksia. Vertailua helpottaa se, että Tarinaviikoilla käytetyt apukysymykset ovat olleet molempina vuosina samansuuntaisia ja aineistot ovat määrällisesti vertailukelpoisia. Vuonna 2010 tarinoita kertyi 110 kappaletta ja vuonna 2011 vanhemmilta tuli 91 tarinaa.

4.2 Tarinat opinnäytetyön aineistona

Opinnäytetyötutkimuksemme on pääosin kvalitatiivinen eli laadullinen, mutta siitä löytyy myös kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen piirteitä. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä sekä antamaan tilaa tutkittavien omille tulkinnolle (Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus n.d. Viitattu 16.3.2012). Tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, tätä ajatusta tarinallinen kirjoittaminen tukee hyvin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157). Laadullisessa tutkimuksessa käytettäviä yleisimpiä metodeja ovat teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut sekä erilaisten dokumenttien ja tekstien analyysit. Nämä menetollit mahdollistavat sen, että tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.) Tarinaviikkojen aineistossa kirjoittajien äänet tulevat mielestämme hyvin esille ja monessa tarinassa myös kirjoittajan tunteet näkyvät selvästi sanavalinnoissa. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tulkitaan tapauskohtaisesti, sillä jokainen tapaus on ainutlaatuinen. Tyyppillistä on myös aineiston ennakoimattomuus. Laadullisen tutkimuksen toteutus tapahtuu joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaan. (Hirsjärvi ym.

2007, 136, 160.) Myös Tarinaviikot on järjestetty jokaisessa toimipaikassa joustavasti ryhmien ja työntekijöiden tarpeiden mukaan.

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa tutkimuksen aineiston tulee soveltaa määrälliseen eli numeeriseen mittaamiseen. Meidän opinnäytetyötutkimuksemme kvantitatiivisuus ilmenee siinä, että olemme joiltain osin käyttäneet aineiston analyysissa kvantifioivaa otetta. Kvantifioinnissa aineistosta lasketaan kuinka monta kertaa sama asia tulee ilmi tutkimusaineistossa tai kuinka moni tutkittava ilmaisee saman asian (Tuomi & Sarajärvi 2009, 120). Olemme myös taulukoineet saamamme määrät. (Hirsjärvi ym. 2007, 136.)

4.2.1 Aineistonkeruuprosessi

Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, eikä sattunaisotoksella (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Opinnäytetyötutkimuksemme kohderyhmänä olivat Jyväskylän perhepalveluita käyttävät alle kouluikäisten lasten perheet. Vastaajina olivat perheiden vanhemmat. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin tarinamuotoista palautetta. Tarinat, kertomukset ja muistelut ovatkin yleistyneet keruumenetelmänä laadullisen tutkimuksen myötä (Hirsjärvi ym. 2007, 212). Opinnäytetyöprosessin alkamisajankohdan vuoksi, me emme voineet itse millään tavalla vaikuttaa tutkimusmenetelmään tai aineiston keräämisen toteuttamiseen. Tällaista muiden keräämää aineistoa kutsutaan sekundaariaineistoksi (Hirsjärvi ym. 2007, 181).

Tarinaviikkojen ohjeistuslomake (liite 1) lähetettiin VATU –tiimin kautta kaikille Jyväskylän avoimien varhaiskasvatuspalveluiden sekä neuvolan perhetyön työntekijöille. Lomakkeen oli laatinut VATU –tiimi ja lähes samanlaista lomaketta oli käytetty myös vuoden 2010 Tarinaviikoilla sekä Äänekosken Tarinaviikoilla 2011. Lomake sisälsi apukysymyksiä, joita vanhemmat saivat halutessaan hyödyntää omissa tarinoissaan. Apukysymyksissä kysyttiin muun muassa perhekerhon merkityksestä, tärkeistä kokemuksista perhekerhossa käydessä sekä sitä mitkä asiat ovat tuoneet jaksamista

ja voimavaroja vanhempana olemiseen. Vanhempia pyydettiin myös miettimään millaisia ominaisuuksia ja taitoja vanhemmat arvostavat perhepalveluiden työntekijöissä. Näiden lisäksi apukysymykset sisälsivät kysymyksiä yleisesti perhepalveluista. Vanhemmilta kysyttiin muun muassa kokemuksia muista lapsiperheiden palveluista Jyväskylässä ja millaiset palvelut olisivat toimivia. Vanhempia pyydettiin myös antamaan palautetta tarinallisesta palautteenantomenetelmästä. Apukysymykset antoivat vanhemmille suuntaa siihen, mistä aiheista kirjoittaa ja meille suuntaa tutkimuskysymysten muodostamiseen. Tällaiset avoimet kysymykset mahdollistavat sen, että vastaaja voi kertoa mitä hänellä on todella mielessään. Toisaalta voi olla, että avoimet kysymykset tuottavat aineistoa, joka on luotettavuudeltaan kyseenalaista ja sisällöltään hyvin kirjavaa. Tällä tavoin hankittua aineistoa voi olla myös vaikea käsitellä. (Hirsjärvi ym. 2007, 196.)

Kunkin toimipaikan työntekijät järjestivät Tarinaviikot omassa toimipaikassaan viikoilla 10 ja 11 eli 7.-20.3.2011. Työntekijöillä oli mahdollisuus itse valita, miten he toteuttavat Tarinaviikot vanhempien kanssa. Tarinoita kerättiin kolmella eri tapaa. Yksi tapa oli, että työntekijät pohtivat aluksi yhdessä vanhempien kanssa lomakkeen kysymyksiä, jonka jälkeen vanhemmat saivat kirjoittaa omat tarinansa. Toisena tapana oli, että vanhemmat kirjoittivat tarinat perhepalvelun toimipisteessä ilman yhteistä keskustelua ja kolmannessa tavassa vanhemmat kirjoittivat tarinat kotona ja palauttivat ne työntekijöille seuraavalla kerralla. Tarinoita palautettiin yhteensä 91 kappaletta ja ne olivat keskenään hyvin erilaisia. Jotkut vanhemmat olivat kirjoittaneet tarinat tarinamuodossa, jotkut ranskalaisin viivoin. Myös tarinoiden pituuksissa ja apukysymysten käytössä oli runsaasti eroja. Lyhimmat tarinat sisälsivät vain muutaman lauseen, kun pisimmät olivat kahden sivun mittaisia.

Vanhempien kokemusten lisäksi meitä kiinnosti kuulla työntekijöiden mielipiteitä Tarinaviikoista, sen toteutuksesta, hyödyistä ja kehittämisideoista. Tätä varten laadimme Internetiin sähköisen kyselyn (liite 2), jonka linkin jaoimme kunkin Tarinaviikoissa mukana olleen organisaation yhdyshenkilölle. Nämä henkilöt ohjeistimme lähettämään kyselyn linkin eteenpäin kukin omille työntekijöilleen. Vastauksia työntekijöiltä tuli 28 kappaletta (N=28).

4.2.2 Sisällönanalyysi

Tutustuttuamme erilaisiin laadullisten aineistojen analyysimenetelmiin, katsoimme aineistollemme sopivimmaksi analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin. Sisällönanalyysi on menetelmä, jolla hajanainen aineisto järjestetään selkeäksi ja tiiviiksi kokonaisuudeksi. Menetelmässä tekstistä etsitään merkityksiä ja tutkittavia pyritään ymmärtämään heidän omista näkökulmistaan jokaisessa analyysin vaiheessa. Tiedon järjestämisen ja tiivistämisen tulee tapahtua alkuperäistä aineistoa kunnioittaen niin, ettei aineiston sisältämä tieto muutu matkan varrella. Analyysin alkuvaiheessa aineisto hajotetaan osiin, asiat käsitteellistetään ja lopuksi kootaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi. Tällä tavoin aineistosta voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia päätelmiä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-113.)

Saatuamme aineiston käsiimme luimme ensin kaikki tarinat läpi. Näin meille hahmotui kokonaiskuva siitä mitä tarinat sisältävät. Tämän jälkeen jaoimme vanhempien tarinat kolmeen eri pinoon, joista kukin meistä työn tekijöistä otti yhden ja kirjoitti pinossa olevat vanhempien tarinat puhtaaksi tietokoneella. Näin pystyimme palauttamaan saamamme alkuperäiset tarinat takaisin arkistoitaviksi. Puhtaaksi kirjoituksen jälkeen muodostimme tutkimuskysymysten pohjalta kuusi eri aihealuetta. Aihealueita olivat perhepalveluiden merkitys vanhemmille, perhepalveluiden merkitys lapsille, hyvän perhepalvelutyöntekijän ominaisuudet, tyytyväisyys perhepalveluihin, kehittämistoiveet ja Tarinaviikot tutkimusmenetelmänä. Jokainen meistä työn tekijöistä otti itselleen kaksi aihealuetta, joihin liittyviä kommentteja etsi tarinoista. Tietokoneella kopioi liitä systeemiä käyttäen, jokainen meistä kokosi omista aihealueistaan tiedostot, joihin oli kerätty yhteen kaikki kyseiseen aihealueeseen liittyvät viitaukset tarinoista. Tässä prosessin vaiheessa kokoonnuimme viikoittain pohtimaan yhdessä etenkin tulkinnanvaraisia kohtia, jotta saisimme työstämme mahdollisimman luotettavan. Luokittelun ja kategorioiden muodostamisen jälkeen jatkoimme tutkimuskysymyksissä aineiston kvantifiointiin. Kvantifioinnilla saamamme tulokset kokosimme taulukoihin, jotka kertovat selkeästi kuinka monta kertaa mikäkin asia tarinoissa on mainittu.

Kolmea ensimmäistä tutkimuskysymystä eli perhepalveluiden merkitystä vanhemmille ja lapsille, sekä hyvän perhepalveluiden ohjaajan ominaisuuksia käsittelevät aineistot analysoimme luokittelemalla, jonka jälkeen kokosimme ne taulukoiksi. Samoin toimittiin osittain myös neljännen eli perhepalveluiden kehittämistarpeita ja –toiveita käsittelevien aineistojen kanssa. Luokittelussa aineistosta määritellään luokkia ja lasketaan luokkien esiintymismäärät. Luokiteltu aineisto voidaan kuvata taulukkona. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Ensimmäiseen eli perhepalveluiden merkitystä vanhemmille selvittävään tutkimuskysymykseen liittyvät kommentit teemoittelimme esiintyvyyksien mukaan omiin luokkiinsa. Näitä luokkia syntyi yli kymmenen, joten työtämme rajataksemme otimme mukaan työhömmme ne luokat, joissa mainintoja oli vähintään 4 kappaletta. Näin luokkia tuli työhön mukaan kahdeksan kappaletta.

Toiseen eli perhepalveluiden merkitystä lapsille tutkivaan tutkimuskysymyksen liittyvät kommentit luokittelimme myös omiin ryhmiinsä. Näistä ryhmistä mukaan otimme ne, joista mainintoja löytyi vähintään kolme kappaletta. Näin luokkia syntyi viisi. Luokittelun myötä yhdistelimme joitakin teemoja, joten esimerkiksi vertaistuen alla olevia ilmenemismuotoja ovat muun muassa kokemusten ja vinkkien jakaminen, toisista vanhemmista koettu kohtalon toveruus sekä kuulumisten vaihto. Luokittelun jälkeen laskimme luokkaan kuuluvien ilmausten lukumäärän ja esitimme ne taulukon muodossa. Lukumääriin on laskettu tarinoista kaikki eri maininnat vertaistuen muodoista eli yhdestä tarinasta on voinut nousta useampikin maininta.

Kolmanteen tutkimuskysymykseen eli hyvän ohjaajan ominaisuuksiin liittyvät asiat jaoinme neljääntoista luokkaan ja tekstissä avasimme tarkemmin viisi eniten mainintoja saanutta luokkaa. Näin saimme mukaan kaikki ne ominaisuudet, jotka oli mainittu tarinoissa vähintään neljä kertaa. Maininnat, joita tuli kolme tai vähemmän olemme jättäneet kokonaan huomiotta. Luokittelun jälkeen laskimme aineistosta tulleiden mainintojen lukumäärät ja teimme niistä taulukot. Lisäksi taulukoimme erikseen

ammattitaidon ilmenemismuodot kolmeen luokkaan sekä esitimme niiden lukumäärät taulukossa.

Neljännän tutkimuskysymyksen eli perhepalveluiden kehitystarpeita ja – toiveita koskevat vastaukset analysoimme osittain teemoittelun ja osittain luokittelun ja taulukoiden avulla. Vanhempien tyytyväisyyden perhepalveluihin analysoimme teemoittelulla ja perhepalveluiden kehittämistarpeet luokittelun ja taulukoiden avulla. Teemoittelussa painotetaan sitä, mitä kustakin teemasta on sanottu. Teemoittelussa aineisto pilkotaan ja ryhmitellään aiheittain. Ryhmittelyn jälkeen etsitään varsinaisia teemoja eli aiheita. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 93.) Kehittämistarpeet jaotimme kahden eri alueeseen, avoimia varhaiskasvatuspalveluita ja neuvolan perhetyötä koskeviin tarpeisiin ja tarpeisiin, jotka eivät suoranaisesti liity tutkimusalueeseemme. Näistä molemmista etsimme luokkia ja lopuksi taulukoimme luokat ja mainintojen lukumäärät.

Tutkimuskysymyksen viisi eli Tarinaviikkoihin liittyvän palautteen analysoimme teemoittelun avulla ja ryhmittelimme niihin liittyvät viittaukset teemojen alle. Halusimme tuoda opinnäytetyömme tuloksien lisäksi mukaan myös vanhempien tarinoista poimittuja lainauksia. Näin koemme saavamme vanhempien äänet paremmin kuulleville sekä tuotua elävyyttä tuloksiin.

4.3 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyötä tehdessämme otimme työskentelymme ohjenuoraksi rehellisyyden, huolellisuuden ja tarkkuuden. Sillä tutkimuksen laadullisuuden kriteerinä on tutkijoiden itsensä rehellisyys, valinnat ja ratkaisut (Vilkkä 2005, 158-159). Pidimme nämä asiat mielessä kaikissa työskentelymme vaiheissa, jotta pystyimme saavuttamaan eettisesti kestävän ja luotettavan opinnäytetyötutkimuksen.

Vapaamuotoisten tarinoiden kirjoittaminen apukysymysten avulla antoi vastaajalle vapauden kirjoittaa juuri heille tärkeistä asioista. Kirjottaessa on usein helpompi kertoa myös sellaisia henkilökohtaisia mielipiteitä, joita ei uskaltaisi sanoa ääneen ryh-

män tai henkilökunnan kuullen. Tarinoiden kirjoittamisen yhteydessä ei kysytty nimeä tai muita tietoja, kuten ikää, sukupuolta tai asuinalueita, joista henkilö voitaisiin tunnistaa. (Vilkkä 2005, 74.) Vanhemmilla oli myös valinnanvapaus osallistua Tarinaviikoille ja oikeus päättää saiko hänen tarinaansa käyttää tutkimuksessa. Tämä lisää myös työmme luotettavuutta sekä osallistujan vapaaehtoisuutta. Nimettömyyttä eli anonymiteettiä vahvisti tarinoiden kirjoittaminen heti aluksi sähköiseen muotoon, näin pystyimme heti alkuvaiheessa poistamaan aineistosta kaikki mukana olleet tunnistetiedot. Aineistoa käsitelimme koko opinnäytetyöprosessin ajan luottamuksellisesti, eikä tietoja käytetty muuhun kuin sovittuun tarkoitukseen (Tuomi ym. 2009, 131).

Säännöllisillä tapaamisilla kävimme yhdessä läpi mieleen tulleita kysymyksiä, jolloin saimme epäselviin tulkintoihin kolmen tekijän mielipiteet. Tätä toimintatapaa kutsutaan tutkijatriangulaatioksi, siinä kaikki ryhmän jäsenet sopivat yhdessä tutkimusta koskevista ratkaisuista (Vilkkä 2005, 54). Työskentelystä raportoidessamme olemme pyrkineet avaamaan ja selostamaan kaikki työskentelyprosessin vaiheet selkeästi ja ymmärrettävästi, jotta jokainen lukija saa riittävästi tietoa siitä miten työ on tehty. Näin myös lukijat pystyvät arvioimaan saamiamme tuloksia ja niiden luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 141.) Vaikka meillä jokaisella tekijällä oli ennakoon omia kokemuksia perhepalveluista ja niiden toimivuudesta, pidimme tärkeänä sitä, ettemme anna omien ennakkokäsitystemme vaikuttaa työhömmme. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 126-127) sanovatkin, että hyvän tutkimuksen tekemisen tunnuspiirteisiin kuuluvat puolueettomuus ja halu tehdä tutkimusta ilman henkilökohtaista voiton halua. Meillä opinnäytetyön tekemisen kannustimena olivat mielenkiinto asiaa kohtaan sekä oman osaamisen kehittäminen.

Opinnäytetyötutkimuksemme luotettavuutta heikentävä tekijä on se, että tarinat on kerätty eri toimipaikoissa eri tavoilla. Vanhempien ohjeistus ja tehtävään motivointi on voinut olla hyvinkin erilaista. Tarinoihin ja samalla luotettavuuteen on voinut vaikuttaa myös paljon esimerkiksi ryhmässä yleisesti vallinneet puheenaiheet sekä se oliko vanhemmilla aikaa miettiä vastauksiaan riittävän kauan ja jäikö ajanpuutteen tai muiden häiriöiden vuoksi jotain tärkeää kirjoittamatta.

Opinnäytetyön tekoon liittyy runsaasti vastuuta ja eettisiä valintoja. Työtämme tehdessä mietimme tarkkaan muun muassa aineiston oikeanlaista analysointimenetelmää, anonymiteettisuoja, oikeanlaista aineiston säilytystä sekä luotettavaa tulosten esitystä. Tarinaviikkoihin osallistuneiden henkilöiden anonymiteetti säilyi hyvin koko prosessin ajan, eikä työssämme tule esille esimerkiksi mitään erisnimiä. Alkuperäisen aineiston palautimme työn toimeksiantajalle oikeanlaiseen säilytykseen heti kun se oli mahdollista. Lisäksi kiinnitimme erityistä huomiota siihen, että säilytimme kaikki Tarinaviikkoihin liittyvät aineistot asianmukaisesti koko prosessin ajan. Aineiston käsittelyn jälkeen, hävitimme kaiken aineiston asianmukaisesti.

Vaikka vuoden 2010 ja 2011 Tarinaviikot ja niistä tehdyt työt olivat hyvin samankaltaisia, halusimme kiinnittää erityistä huomiota siihen, että annamme vuoden 2010 työlle kaiken kunnioituksen ja loukkaamattomuuden (Haikara & Nieminen 2010). Samaa päätöstä kunnioitimme myös muiden lähteiden kohdalla, joten kerroimme aina avoimesti mistä lähteestä mikäkin ajatus on peräisin ja vältimme plagiointia. Lähteitä etsiessämme kiinnitimme huomiota niiden luotettavuuteen ja asian tuoreuteen.

5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

5.1 Vanhemmat perhepalveluissa

Tarinaviikoilla kysyttiin perhepalveluiden merkitystä vanhemmille ja koko perheelle sekä sitä, millaiset asiat tai ihmissuhteet palveluissa ovat tuoneet jaksamista sekä voimavaroja omaan vanhempana olemiseen. Vanhempien tarinoista olemme ottaneet työhömmme kahdeksan eniten mainintoja saanutta asiaa. Nämä näkyvät seuraavassa taulukossa (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Vanhempien kokemuksia perhepalveluista sekä mainintojen lukumäärät.

Vanhempien kokemuksia	Mainintojen lukumäärä
Vertaistuki	110
Lisää jaksamista	24
Uudet ystävät	21
Hengähdystauko, oma aika	21
Aktiviteettiä myös vanhemmalle	17
Asiantuntijoiden vierailut	8
Valmis aamupala/ruoka	7
Uskonnollinen kasvatus	4

Vanhempien tarinoissa nousi voimakkaimmin esiin palveluiden tuoma vertaistuki, joka pitää sisällään muun muassa kokemusten ja vinkkien vaihtamisen sekä toisista vanhemmista koetun kohtalotoveruuden. Vanhemmat kokivat, että ryhmässä pystyy puhumaan samoista mielenkiinnon aiheista sekä jakamaan tietoa ja hyväksi koettuja toimintatapoja niin kasvatuksesta, kuin arkisista asioista kuten ruokailusta ja uniongelmistä. Vanhemmat toivat myös esille, että ryhmässä pystyy purkamaan pahaa oloaan ja saamaan toisista tukea vanhemmuuteen liittyvissä pulmissa. Yleisesti vanhemmat mainitsivat tärkeiksi aikuisen seuran, yhdessäolon ja kuulumisten vaihdot. Seuraavassa esitämme muutamia otteita vanhempien ajatuksista:

Lapset yhdistävät iloisesti samassa elämäntilanteessa olevia. Eri kehitysvaiheet, kasvaminen, terveys, ruokailu ja töihin palaamiseen liittyvät ajatukset ovat keskusteluissa läsnä.

Saa purkaa pahaa oloa ja niitä arkisia asioita, saa puhua aikuisten ja muiden äitien kanssa.

Epävarmuuden tunteiden jakaminen toisten äitien kanssa on tärkeää.

Kokeneet vanhemmat voivat kertoa, miten pärjäävät arjen ja kasvatuksen haasteissa ja nuoret vanhemmat voivat tuoda esiin tuoreita näkökulmia perhe-elämästä.

Määrällisesti toiseksi eniten tarinoissa kerrottiin palveluiden tukevan vanhemman jaksamista arjessa. Eräs vanhemmista kertoikin jaksavansa paremmin, kun ei tarvitse olla kokoajan kotona, eikä tarvitse itse keksiä tekemistä lapselle tai yrittää viihdyttää

kun hän kyllästyy omiin leluihinsa. Tarinoissa kerrottiin vanhempien saavan kerho-toiminnasta lisää voimia arkeen ja virkistystä kodin pyörittämiseen. Seuraavassa joi-takin esimerkkejä vanhempien ajatuksista:

Perhekahvilatoiminta on hyödyllistä, koska se tukee arjessa lasten kanssa jak-samista.

Kerhossa saa ladattua akkuja ja jaksamista uudelle viikolle.

Ekavauvakerho on yksi tärkeämmistä omaa jaksamista edistävästä asioista en-simmäisen lapseni syntymän jälkeen.

Perhekerhoissa ja kahviloissa sosiaalinen verkosto kasvaa ja vanhemmat kertoivat tarinoissaan saavansa ystäviä myös toiminnan ulkopuoliseen elämään. Näin ollen perheiden ystäväpiiri laajenee samassa elämäntilanteessa olevista perheistä. Seuraa-vassa vanhempien tuomia ajatuksia asiasta:

Muista kahvilassa käyneistä äideistä on jäänyt myös pysyviä ystäviä minulle.

Kerhosta on muodostunut ”mammapiiiri”, jonka kanssa tavataan kerran vii-kossa kerhon lisäksi.

Erittäin tärkeäksi vanhemmat kokivat hetket, jolloin henkilökunta piti huolta lapsista. Silloin vanhemmat itse saivat viettää omaa aikaa muiden aikuisten seurassa tai kah-vittelun tuomasta hengähdyshetkestä. Seuraavassa vanhempien kirjoittamia ajatuk-sia:

Tädit mahdollistavat myös sen, että äidit voivat hetken istahtaa kahvikupin ääreen tai juttelemaan erilaisista asioista ryhmässä.

On ollut mukavaa kun voi hengähtää ja istua rauhassa kun oma lapsi leikkii muiden lasten kanssa.

Palveluiden tarjoamat aktiviteetit mainittiin myös useaan otteeseen. Vanhemmat kertoivat olevansa tyytyväisiä uusista ideoista ja vinkeistä, muun muassa askarteluun, lauluihin ja leikkeihin. Näitä uusia opittuja asioita on mukava tehdä myös kotona ja eräs vanhemmista kertoikin: *”Olemme saaneet tehdä ja oppia asioita, joita muuten*

emme olisi tehneet”. Kerhot ja kodin ulkopuoliset virikkeet koettiin todella tärkeäksi niin lapselle kuin aikuiselle. Seuraavassa otteita vanhempien tarinoista:

-Iloa, mukavaa tekemistä, monenlaisia askarteluideoita, lauluja myös kotiin. Samalla on ihanaa saada kotiin tuliaiseksi, jotain mitä poika on itse tehnyt kerhossa. Ne ovat suosittuja myös isovanhemmille tai kummeille lahjoina. Lauluja on opittu useita ja ne ovat mukava uutuus kuulla kotonakin.

Olen vähän huono keksimään lapsilleni tekemistä (askartelua tms.) kotona, joten pidän tärkeänä sitä, että perhekerhoissa on joka viikko jotain yhdessä tekemistä; leivontaa, askartelua yms.

Perhepalveluissa käyviä asiantuntijavieraita keuhuttiin myös useassa tarinassa. Vanhemmat kokivat erittäin tervetulleeksi luennot, joissa annettiin tietoa heitä koskettavista asioista kuten unikoulusta ja ruokailusta. Teemojen vaihtelu koettiin myös mukavana asiana. Seuraavassa ote yhden vanhemman tarinasta:

Pidin tärkeänä myös Baby blues- työntekijän käyntiä—josta sai asiallista tietoa lasten unikoulusta ja nukkumaan menemiseen vaikuttavista asioista.

Vanhemmat olivat myös tyytyväisiä siihen, että osassa perhepalvelupaikoista on mahdollisuus valmiiseen aamupalaan tai ruokailuun. Eräät vanhemmat kertoivat kuinka mukava on istahtaa valmiille aterialle kerran viikossa ja kuinka mukavaa on, kun ruokailua ei tarvitse ajatella enää perhekerhosta kotiuduttua.

Kirkkokäyttäytyminen ja kristilliset arvot nousivat esiin muutamissa tarinoissa. Näissä vanhemmat kertoivat pitävänsä tärkeänä ”kirkkokäyttäytymisen” oppimista, joka helpottaa lapsen kanssa kirkkoon lähtemistä myös muulloin (esimerkiksi häihin, joulukirkkoon ja konfirmaatioon). Seurakunnan toiminnassa vanhemmat pitivät tärkeänä myös kristillisten arvojen pitämistä esillä kerhossa. Se tuo erään tarinan mukaan voimia arkeen ja turvallisuutta ja iloa perheelle.

Vertasimme tutkimustuloksiamme vuoden 2010 Tarinaviikkojen tuloksiin. Tarinaviikkojen 2010 ja 2011 mainintojen lukumäärät ovat siinä mielessä hyvin vertailukelpoisia, että molempina vuosina mukana on ollut lähes sama aineistomäärä. Vuonna 2010 tarinoita oli yhteensä 110 kappaletta ja vuonna 2011 tarinoita oli 91 kappaletta.

Kummassakin työssä eniten mainintoja löytyi vertaistuen osalta, josta Haikara ja Nieminen (2010) kirjoittaa seuraavasti: ”Vanhemmat kokivat saavansa perhepalveluista eniten tukea vertaisiltaan eli toisilta vanhemmilta. Tuen ilmenemismuotoina erottuivat selkeästi jutustelu, kuulumisten vaihto, tapaaminen ja tutustuminen.” Tästä Haikara ja Nieminen päättelivät, että suurimmalle osalle vanhemmista riittää toisilta vanhemmilta saatu pienikin huomiointi tai lyhyt juttutuokio syvemmän keskustelun sijaan. Haikaran ja Niemisen (2010) työssä näitä vertaistuen mainintoja oli laskettu 126 kappaletta ja meidän työssämme mainintoja löytyi 110. (Haikara & Nieminen 2010, 30.)

Töistä löytyi yhteneväisyyksiä myös ohjatun toiminnan tärkeydestä. Tähän teemaan Haikara ja Nieminen (2010) löysivät 30 mainintaa ja tähän oli laskettu niin lapsille kuin aikuisille tarkoitettu toiminta. Meillä ohjattu toiminta on jaoteltu eri ryhmiin: Lapsille 24 ja aikuisille 17 mainintaa. Tutkimusten yhteneväisyyksiä löytyi myös aikuisten välisistä ystävyys-suhteista, joita Haikaran ja Niemisen (2010) työstä löytyi 22 mainintaa. Meidän aineistossamme vanhemmat mainitsivat 21 kertaa saaneensa ystäviä perhepalveluista. Osa heistä kertoi tapaavansa näitä ystäviä myös järjestetyn toiminnan ulkopuolella. Viimeinen verrattavissa oleva teema oli vanhemman oma aika ja tila työntekijän antaessa hoitoapua. Haikara ja Nieminen (2010) löysivät mainintoja aineistostaan 14 kappaletta ja meidän aineistossa teema tuotiin esille 21 kertaa. (Haikara & Nieminen 2010, 31–32.) Lukumääriin on laskettu tarinoista kaikki eri maininnat vertaistuen muodoista eli yhdestä tarinasta on voinut nousta useampikin maininta.

5.2 Lapsi perhepalveluissa

Toisena tutkimuskysymyksenä halusimme selvittää miksi vanhemmat tuovat lapsiaan perhepalveluiden pariin. Seuraavaan taulukkoon olemme koonneet viisi eniten mainintoja saanutta ajatusta (taulukko 2).

TAULUKKO 2. Vanhempien ajatuksia siitä, miksi lapsia kannattaa tuoda perhepalveluihin sekä mainintojen lukumäärät.

Lapsi perhepalveluissa	Mainintojen lukumäärä
Sosiaaliset suhteet/taidot	59
Virikkeet	51
Valmistautuminen päiväkotiin	7
Uskonnollinen kasvatus	4
Muut taidot	3

Mainintojen lukumäärät osoittivat, että vanhemmat pitivät lasten kannalta tärkeimpänä perhepalveluissa käymisen syynä lasten saamia sosiaalisia suhteita. Vanhemmat hakevat lapsilleen perhepalveluista seuraa ja ikätovereita. Perhepalveluissa lapsi pääsee tapaamaan kavereitaan ja ystäviään sekä löytämään uusia kavereita ja tuttavuuksia. Perhepalvelut kehittävät myös lapsen sosiaalisia taitoja sekä ryhmätaitoja. Haikaran ja Niemisen (2010) kandidaatin tutkielmassa lapsen sosiaalisia suhteita tarkasteltiin siitä näkökulmasta, miten perhepalvelut vanhempien mukaan tukevat lapsen sosiaalista kehitystä. Kokemus ryhmässä olosta ja yhteisten ”sääntöjen” oppimisesta koettiin tärkeäksi. Työssä tuli ilmi myös aikuissuhteiden luominen ja sitä kautta luottamuksen syntyminen sekä turvallisuuden kokeminen sosiaalisissa tilanteissa. (Haikara & Nieminen 2010, 37, 38.) Seuraavassa erään vanhemman kertomus ihmisuhteista vuoden 2011 tarinoista:

Esikoisen paras ystävä tuli tutuksi perhekerhon kautta jo taaperoikäisenä ja ystävyys on säilynyt vuosia, vaikka kaveri on aikaa sitten siirtynyt päivähoitoon. Perhekerhon ihmissuhteet ovat laajentuneet siis myös vapaa-ajan puolelle. Nuoremmalle lapselleni perhekerho onkin loistava paikka leikkiä ikäistensä joukossa.

Lukumäärästä voinee päätellä, että vanhemmat kokivat virikkeet lähes yhtä tärkeiksi kuin sosiaaliset suhteet. Palveluista vanhemmat hakevat lapsilleen virikkeitä kuten leikkejä, pelejä, ohjattua toimintaa sekä erilaisia tapahtumia. Vanhemmat kokevat tärkeäksi etenkin ohjatun toiminnan, mutta myös vapaa leikki nähdään tärkeänä. Ohjatun toiminnan laulu- ja askarteluhetket ovat etenkin lapsille mieluisia. Uudet lelut ja pelit innostavat lasta ja tuovat vaihtelua lapselle. Monipuolisten toimintojen

kautta, myös vanhemmat ovat kokeneet saavansa ideoita kotiin vietäviksi. Haikaran ja Niemisen (2010) kandidaatin tutkielmassa ilmeni samalla tavoin ohjatun toiminnan ja vapaan toiminnan tärkeys. Ohjattua toimintaa oli kuvailtu sekä lapsen että vanhemman näkökulmasta. Lapsille mieluista oli muun muassa askartelut ja musiikki-tuokiot. Vanhemmat puolestaan kokivat saavansa uusia ideoita ja oman käden jälki koettiin palkitsevana. (Haikara & Nieminen 2010, 33.) Seuraavassa on muutama vuoden 2011 tarinoista poimittu lainaus:

Kerhossa on myös kivasti monipuolista ohjelmaa, ja olen saanut monenlaisia askarteluideoitakin kerhon kautta. Olen oikeastaan yllättynytkin siitä mitä kaikkea lapset ovat päässeet kerhossa tekemään, on ollut retkeä, luistelua ja uimista.

Oli lauluhetkiä, leikkejä, satuja, askartelua, joskus leivoimme porukalla ja pidettiin hauskaa. Lapset saavat leikkiä, askarrella, piirtää, laulaa ja tavata kerhokavereita. Olemme myös leiponeet ja voi sitä onnea kun pikkumies vei itse tehtyjä sämpylöitä kotiin.

Osa vanhemmista koki tärkeäksi kerhon tehtäväksi päiväkotivalmiuksien saamisen. Kerhossa oleminen opettaa muu muassa ryhmässä toimimista sekä joissakin kerhoissa vanhemmista erossa olemista. Muutama vanhempi mainitsi myös muiden taitojen kuten motoriikan ja ajantajun kehittymisen. Erilaiset taidot karttuvat leikin ja muun toiminnan lomassa. Seuraavassa vanhempien tuomia ajatuksia asiasta:

Kerho on hyvä pehmeä lasku siihen, että aika pian lapset joutuvat kuitenkin kokopäiväseen hoitoon – he oppivat jo kerhossa ryhmässä toimimista, päiväkodin meininkiä ja vanhemmista erossa oloa.

Siellä voi jo opetella vuorovaikutustaitoja niin muiden lasten kuin ohjaajien kanssa, kehittää sosiaalista - ja motorisiakin taitoja esimerkiksi laululeikki – ja askartelutuokioiden myötä.

Osa vanhemmista mainitsi tärkeänä myös uskonnollisen kasvatuksen. Lapsilla on mahdollisuus kodin ulkopuoliseen uskonnolliseen kasvatukseen seurakunnan perhekerhoissa.

5.3 Työntekijä perhepalveluissa

Kolmantena otimme tarkastelun kohteeksi perhepalveluiden työntekijöiden ominaisuudet. Halusimme selvittää mitkä ovat vanhempien mielestä tärkeimmät työntekijän ominaisuudet. Ominaisuuksia tuli vastauksissa esille paljon, joten kategorioimme niitä ja päätimme tuoda työssämme esille ne työntekijän ominaisuudet, jotka oli mainittu vähintään neljässä vastauksessa. Taulukossa 3 näkyy 14 eniten mainintoja saanutta hyvän perhepalveluiden työntekijän ominaisuutta.

TAULUKKO 3. Vanhempien arvostamia ominaisuuksia perhepalveluiden työntekijöissä sekä mainintojen lukumäärät.

Työntekijän ominaisuus	Mainintojen lukumäärä
Huomioonottava	42
Positiivinen	18
Ammattitaitoinen	16
Ystävällinen	15
Läsnä oleva	9
Aito	6
Luotettava	6
Avoin	5
Helposti lähestyttävä	5
Kannustava	5
Avulias	4
Innostunut	4
Tasapuolinen	4
Ymmärtäväinen	4

Selkeästi tärkeimmäksi työntekijän ominaisuudeksi osoittautui huomioon ottamisen kyky. Huomioon ottavan ohjaajan katsottiin ottavan perheet vastaan avoimesti ja henkilökohtaisesti sekä järjestävän aikaa keskustelulle. Hän kyselee kuulumisia, on kiinnostunut perheen asioista ja häneltä löytyy aikaa ja taitoa kuunnella. Huomioon ottava työntekijä saa asiakkaat tuntemaan olonsa tervetulleeksi kerta toisensa jälkeen. Huomioon ottamisen kykyyn kuuluu myös oman tilan antaminen perheelle, ohjaaja ei saa olla liian tungeksiva. Myös Haikaran ja Niemisen (2010) kandidaatin

tutkielmassa tärkeimmäksi työntekijän ominaisuudeksi osoittautuivat tasapuolisuus ja huomioonottavuus, jotka käsittivät muun muassa henkilökohtaisen huomion osoittamisen sekä taidon suhtautua jokaiseen erilaisena ja tasavertaisena yksilönä (Haikara & Nieminen 2010, 38–39). Seuraavassa esitämme muutamia otteita vanhempien ajatuksista:

Perhekerhon työntekijät on ihania! Tuntuu kivalta, että joku jaksaa kuunnella omien lasteni hauskoja tempauksia ja kannustaa silloin, kun itsellä ei ole ihan paras päivä. Ihailen sitä, miten aidosti ja täysillä ohjaajat jaksavat heittäytyä kohtaamisiin lasten ja aikuisten kanssa ja sitä, miten he osaavat välittää toisille sen kokemuksen, että olemme tärkeitä.

Yhteistyö heidän kanssaan on mielestäni sujunut hyvin, ja heillä on aina kerhon alussa tai päättyessä hetki aikaa vaihtaa kuulumisia, mitä todella arvostan. Pienetkin tiedot lapsen uusista taidoista tai onnistumisista ovat aina tärkeitä.

Perhekerhojen työntekijät ovat olleet kaikki ihania! Tykkään, kun heille voi jutella kuulumisista.

Työntekijöissä ihaninta se, että aina iloisia ja valmiita kuuntelemaan. (Monesko hammas ja mitä uutta nyt ollaan opittu...) heh!

Toiseksi eniten mainintoja tuli työntekijän positiivisuudesta. Asiakkaat arvostivat työntekijöiden aurinkoisuutta, hyväntuulisuutta, iloista olemusta ja hymyileviä kasvoja. Eräs vastaaja mainitsi, että ”välillä kerhossa voi olla tilanne, että kaikki lapset itkevät vuorotellen. Myös tällöin työntekijät jaksavat hymyillä ja pysyvät positiivisella mielellä.” Haikaran ja Niemisen (2010) kandidaatin tutkielmassa positiivisuus ja iloisuus oli käsitelty omina ryhminään. Heillä positiivisuus oli saanut seitsemänneksi eniten mainintoja ja iloisuus oli sijalla 13. (Haikara & Nieminen 2010, 39.) Seuraavassa vanhempien kirjoituksia asiasta:

Kerhoomme on ollut ihanaa tulla kun jokaisella kerralla on ollut vastassa hymyilevät kasvot.

Iloiset ohjaajat piristävät päivän ja saavat aina hyvälle tuulelle.

”Aurinkoisuus”, on mukava piirre kerhojen työntekijöissä!

Kolmanneksi eniten mainintoja tuli työntekijöiden ammattitaidosta. Ammattitaitoon kuuluvat yhteistyö- ja ryhmänhallintataidot, taito kohdata erilaisia perheitä, asiakkaan kohtaaminen kokonaisvaltaisesti sekä kokemus lasten kanssa työskentelystä. Moni koki tärkeäksi ominaisuudeksi myös sen, että työntekijän kanssa on mahdollista keskustella vanhemmuuteen liittyvistä asioista ja saada neuvoja ja vinkkejä kasvatustasioihin. Vanhemmat kokivat tärkeäksi saada kuulla ammattilaisen huomioita oman lapsen toiminnasta ja kehityksestä. Haikaran ja Niemisen (2010) tekemässä kandidaatin tutkielmassa ammattitaito oli mainintojen lukumäärissä mitattaessa vasta sijalla 15.

Seuraavassa taulukossa 4 on eritelty aineistossa eniten mainintoja saaneet ammattitaitoon kuuluvat ilmenemismuodot lukumäärineen. Haikaran ja Niemisen (2010) tekemässä kandidaatin tutkielmassa ammattitaidon ilmenemismuotoja tuli esille huomattavasti enemmän kuin omassa aineistossamme. Tärkeimmäksi ammattitaidon ilmenemismuodoksi heilläkin kuitenkin osoittautui asiantuntijalta saadut käytännön vinkit ja neuvot. Toiseksi mainituin ilmenemismuoto Haikaran ja Niemisen (2010) kandidaatin tutkielmassa oli perhetyöntekijältä tai muulta asiantuntijalta saatu tuki vanhemmuuteen, parisuhteeseen tai kasvatuksellisiin ongelmiin ja kolmantena tuli lastenhoitoapu, joka meidän aineistossamme oli jaetulla ensimmäisellä sijalla. (Haikara & Nieminen 2010, 31.)

TAULUKKO 4. Ammattitaidon ilmenemismuodot ja mainintojen lukumäärät.

Ammattitaidon ilmenemismuoto	Mainintojen lukumäärä
Lastenhoitoapu	7
Neuvot/kasvatustvinkit	7
Vuorovaikutustaidot	2

Seuraavassa joitakin esimerkkejä vanhempjen tarinoista:

Myös kasvatukseen liittyen kahvilan ja kerhon työntekijöiltä on aina saanut apua ja tukea sekä hyviä neuvoja. Kun on tuntenut olevansa umpikujassa, niin puhumalla asioista onkin saanut hyviä vinkkejä joko työntekijöiltä tai toisilta äideiltä ja vaikealta tuntuviin asioihin onkin löytynyt aivan uuden näkökulman.

On ollut turvallista jättää lapsi ammattitaitoisen ja ystävällisen henkilökunnan hoitoon.

*Yhteistyö heidän kanssaan on mielestäni sujunut hyvin, ja heillä on aina kerhon alussa tai päättyessä hetki aikaa vaihtaa kuulumisia, mitä todella arvostan. Pienetkin tiedot lapsen uusista taidoista tai onnistumisista ovat aina tärkeitä. Tukea olen myös saanut esikoistytären motoriikkaongelmissa, ammatti-
laisten havainnot ovat aina tärkeitä ja avuksi.*

Vastausten lukumäärien mukaan neljänneksi tärkeimmäksi työntekijän ominaisuudeksi osoittautui ystävällisyys ja viidenneksi tärkeimmäksi työntekijän läsnä oleva olemus. Ystävällinen työntekijä on olemukseltaan ja toiminnassaan lämminhenkinen ja lempeä. Muutamat kuvasivat ystävällistä ohjaajaa myös sydämelliseksi henkilöksi. Läsnä olevan työntekijän ei katsottu olevan vain fyysisesti paikalla vaan hän on toiminnassa mukana täysillä ja koko sydämellään. Jotkut vastaajat mainitsivat arvostavansa sitä, että työntekijä antaa kerhoissa myös itsestään jotain. Haikaran ja Niemisen (2010) kandidaatin tutkielmassa työntekijän ystävällisyys oli myös neljännellä sijalla (Haikara & Nieminen 2010, 39). Muita tarinoissa esiin tulleita vanhempien mielestä tärkeitä ohjaajan ominaisuuksia olivat aitous, luotettavuus, avoimuus, helposti lähestyttävyyys, kannustavuus, avuliaisuus, innostuneisuus, tasapuolisuus sekä ymmärtävyisyys. Seuraavassa muutamia otteita vanhempien tarinoista:

Ohjaajille iso kiitos siitä, että on helppo ja kiva tulla ja että on tosi avoimia ja lämminsydämisiiä.

Ohjaajat ottavat kaikki perheet ja kaikki lapset aina yhtä lempeästi ja iloisesti vastaan --.

Arvostan sitä asennetta, jolla ohjaat työskentelevät: koko sydämellään lapsia rakastaen.

Ilhailen sitä, miten aidosti ja täysillä ohjaajat jaksavat heittäytyä kohtaamisiin lasten ja aikuisten kanssa ja sitä, miten he osaavat välittää toisille sen kokemuksen, että olemme tärkeitä.

Kerhon vetäjätkin ovat kaikki olleet isolla sydämellä toiminnassa mukana --.

5.4 Tyytyväisyys ja kehittämistarpeita perhepalveluihin

5.4.1 Tyytyväisyys perhepalveluihin

Suurin osa perheistä oli tyytyväisiä saamiinsa perhepalveluihin. Useat vanhemmat kertoivatkin tarinoissaan perhepalveluiden suuresta merkityksestä heidän elämäänsä. Yhtenä apukysymyksenä oli ”Millaisen tarinan haluaisit kertoa vuoden päästä?”. Tyytyväisyys perhepalveluihin ilmeni vastauksissa siten, että perheet haluaisivat kertoa samaa tarinaa vuoden kuluttua. Toimintaan oltiin siis yleisesti tyytyväisiä. Perheet olivat etsineet itselleen sopivaa toimintaa muun muassa kaupungin avoimista varhaiskasvatuspalveluista, MLL:n perhekahviloista ja seurakunnan perhekerhoista. Tarjolla on monenlaista toimintaa ja jokaiselle löytyy varmasti jotakin. Vanhemmat kokivat tärkeänä, että kodin ulkopuolella on paikka, johon he ovat tervetulleita ja joissa on heille suunnattua toimintaa. Seuraavassa ote erään vanhemman tarinasta:

Olemme olleet tyytyväisiä kerhotoimintaan ja haluaisimme kertoa tulevaisuudessaakin samanlaisen tarinan kerhosta.

Vanhemmat hakivat perhepalveluista sekä itselleen että lapselle **vaihtelua** sekä **virikistystä arkeen**. Tarinoiden mukaan kerho- ja perhekahvilapäivät piristävät ja tuovat iloa päivään. Arkeen liittyen vanhemmat mainitsivat myös, että perhepalvelut tuovat rytmiä ja rutiinia viikkoon. Monet vanhemmat kertoivat kuinka merkittävä osa arkea kerhot ja perhekahvilat ovat heidän perheilleen. Nämä samat asiat tulivat ilmi myös Haikaran ja Niemisen (2010) kandidaatin tutkielmassa. Seuraavassa lainauksia vuoden 2011 tarinoista:

Se riemu, mikä heissä on, on parasta! Kun tietävät, että taas päästään kerhoilemaan ja leikkimään kavereiden kanssa.

Perhekerho on meille mukava ”katkaisu” tavallisiin aamupäiviin kotona. Meille kerhotoiminta on ollut hyvin tervetullutta vaihtelua viikkorutiiniin.

Vanhemmat olivat tyytyväisiä myös kerhojen **pieniin ryhmäkokoihin**. Pieni ryhmäko-ko mahdollistaa sen, että hoitajilla on aikaa keskittyä lapsiin ja lapset saavat enem-

män huomiota. Yksi vanhempi kertoi tyytyväisyytensä seuraavasti: *”Kerhon pientä ryhmäkokoa jaksan ihastella joka viikko, kun nykyään tuntuu joka paikassa ryhmät olevan valtavia, oli sitten kyse koulusta tai päiväkodista.”* Muutamalle vanhemmalle perhekahvilatoiminta on tuntunut liian rauhattomalta, sillä niissä lapsia käy paljon. He pitivätkin perhekerhotoimintaa rauhallisempaa vaihtoehtona.

5.4.2 Kehitystarpeet avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin ja neuvolan perhetyöhön

Tarinaviikkojen apukysymyksissä kysyttiin, mitä he taikoisivat taikasauvalla, jos he saisivat sen käyttöön parantaakseen jyväskylälaisten lapsiperheiden elämää. Seuraavaan taulukkoon on kerätty vanhempien tarinoista seitsemän eniten mainintoja saanutta kehitystoivetta (taulukko 5).

TAULUKKO 5. Vanhempien kehitystoiveita lukumäärineen.

Kehitystoiveita	Mainintojen lukumäärä
Enemmän kohtaamispaikkoja	21
Useammin kuukaudessa/ kesäaukioloa	15
Toiminnan jatkumoa	11
Enemmän ohjattua toimintaa	8
Ajankohta toinen	5
Ruokailua	3
Miehiä	3

Eniten toivottiin lisää kerhoja ja kohtaamispaikkoja lapsiperheille. Seuraavassa muutama esimerkki tarinoista:

Toisten vanhempien kanssa juteltuani minulle on tullut sellainen kuva, että ryhmät ovat täysiä ja halukkaita osallistujia olisi enemmän kuin paikkoja.

Alueemme kerho on myös näin keväästä ollut täynnä, joten nuoremman lapsemme osallistuminen kerhoon ei ole onnistunut. Sama tilanne oli myös viime keväänä, kun yritimme hakea vanhemmalle lapsellemme kerhopaikkaa.

Toimintaa haluttiin myös useammin kuukaudessa, jotta löytyisi enemmän toimintaa perheen arkeen sekä paremmin omien aikataulujen mukaan. Toiset vanhemmat ko-

kivat toiminnan ajankohdan hankalaksi ja toiveita tuli saada toimintaa enemmän aamupäiviksi. Toiveena oli myös, että eri kerhot eivät olisi samaan aikaan, jotta olisi mahdollisuus osallistua useampaan. Kysyntää kesäaukioloajoille oli paljon, jotta myös kesällä olisi paikka minne perheet voisivat mennä. Useat vanhemmat toivoivat yleisesti toiminnan jatkuvan ja että heillä olisi mahdollisuus osallistua palveluihin. Seuraavassa joitakin esimerkkejä vanhempien ajatuksista:

Perhekerho on vain kerran kahden viikon välein. Jos joku kerta olemme sairaina tai emme muuten pääse paikalle, tulee kuukauden pituinen tauko.

Nykyisin iltapäivällä oleva perhekahvila rajoittaa kävijöitä, koska se on pienten lasten päiväuniaika.

Olisi mukava jos kerhot ei sattuisi samalle päivälle jotta olisi kerhoja monelle päivälle.

Toivoisin, että tulevaisuudessakin jkl:n kaupungilla olisi mahdollisuus ja halu järjestää perheille/lapsille laadukkaita avoimia varhaiskasvatuspalveluita, kuten perhekerhoja ja päiväkerhot.

Perhepalveluihin vanhemmat halusivat myös enemmän ohjattua toimintaa. Toiveissa oli saada enemmän virikkeitä eri-ikäisille lapsille kuten lauluja, loruja, maalaamista, askartelua, ohjattuja leikkejä sekä enemmän erilaisia teemoja. Eräässä toiveessa oli saada seurakunnan järjestämiä kädentaitokerhoja sekä pajoja jatkossakin.

Muutammat vanhemmat toivoivat myös ruokailun mahdollisuutta. Eräs vanhempi mainitsi tarinassaan, että toisella paikkakunnalla oli perhekerhon yhteydessä ruokailumahdollisuus ja toivoi samanlaista mahdollisuutta myös omalle asuinalueelleen. Toinen vanhempi mainitsi, että olisi mukava jos kerhossa voisi ostaa lapselle ja itselleen keittolounaan edulliseen hintaan.

Kerhotoimintaan toivottiin miespuolisia työntekijöitä, jotta kokemuksia kuultaisiin välillä isänäkökulmasta. Myös mieskävijöitä toivottiin enemmän ja esitettiin toiveita siitä, että miehillä ja lapsille järjestettäisiin erillisiä toimintoja. Eräs vanhempi kertoi, että miehille kohdistettu toiminta voisi rohkaista isiä lähtemään mukaan myös äiti-

voittoisiin perhekerhoihin. Toinen vanhempi piti tärkeänä, että myös isä saisi toiminnan kautta tukea omaan vanhemmuuteensa.

Teimme vertailua toiveista Haikaran ja Niemisen (2010) kandidaatin tutkielmaan, jossa oli mainittu kuusi olennaisinta kehitystarvetta ja -toivetta. Vuoden 2010 tarinoissa vanhempien kehitystoiveissa painotettiin erilaisten toiminnallisten tuokioiden kehittämistä ja monipuolisuuden tärkeyttä. Toisena toiveena nousi tiedottamisen sekä neuvonnan lisääminen, joka pitää sisällään myös isien huomioimisen palveluissa. Muita toiveita olivat aikaan/kestoon sekä ajankohtaan liittyvät tarpeet, työntekijöiden pysyvyys toiminnassa, tilojen toimivuus ja terveellisyys sekä palveluiden käyttäjien yhteenkuuluvuuden voimistaminen. (Haikara & Nieminen 2010, 34–36.)

Haikaran ja Niemisen kandidaatin tutkielmassa (2010) ja meidän opinnäytetyössämme vanhempien kehitystoiveissa yhteneväisyyksiä oli kolmen teeman osalta. Molempina vuosina tarinoissa oli toiveita liittyen ohjattuun toimintaan, palveluiden aikaan, keston ja ajankohtaan liittyviin tarpeisiin sekä perhepalveluissa miesnäkökulman esille tuomiseen. Samalta sukupuolelta saadut neuvot koettiin tärkeiksi molempina vuosina. (Haikara & Nieminen 2010, 34–36.)

5.4.3 Muut vanhempien kehittämistoiveet

Avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin ja neuvolan perhetyöhön suoraanaisesti liittymättömiä toiveita (taulukko 6) tuli eniten lapsiperheille suunnatuista toiminnoista ja tapahtumista. Näitä tapahtumia olisivat muun muassa koko perheelle suunnatut ulkoilutapahtumat ja retket. Suurin osa toiveita esittäneistä oli maininnut haluavansa lisää erilaisia tapahtumia lapsille ja perheille, sen enempää niitä jaottelematta. Seuraavassa muutama toive vanhemmilta:

Enemmän pienten lasten tapahtumia.

Lapsiperheille saisi olla enemmän kerhoja ym. viihdykettä alueittain, enemmän perheille tarkoitettuja tapahtumia ja yhdessä oloa.

TAULUKKO 6. Vanhempien mainitsevat toiveet lukumäärineen.

Toiveita	Mainintojen lukumäärä
Toimintaa/tapahtumia lapsille	13
Taloudellista tukea	11
Parannuksia neuvolatoimintaan	7
Päiväkotiin liittyviä toiveita	5
Kotiapua	4
Linja-autoon liittyviä etuja	3
Puistotätitoimintaa	2

Toiseksi eniten toiveita tuli lapsiperheiden taloudelliseen tilanteeseen liittyen. Taloudellista tukea toivottiin enemmän, jotta vanhemmat pystyisivät olemaan pitempään kotona lastensa kanssa sekä elämään hiukan varakkaammin. Seuraavassa vanhempien toiveita tarinoista:

Pidämme myös kuntalisän maksamista erittäin tärkeänä tukena ja taikasauvalla pidentäisin lisän maksamista 3- vuotiaaseen asti sekä nostaisimme lisää.

Jos saisin taikoa lapsiperheille mitä vaan niin se olisi mielenrauhaa rahan riittämisestä. Se johtaisi siihen että on enemmän aikaa viettää lasten kanssa ja koko perheestä kasvaa tasapainoisempi yksikkö.

Kaupungin perhepalveluihin kuuluviin neuvolatoimintaan, perheneuvolaan ja kotiapuun tuli Tarinaviikoilla esille muutamia toiveita. Neuvolatoiminnasta mainittiin tarvetta useampiin neuvolakäynteihin ja kattavampaa palvelua käynneillä. Myös neuvolan kotikäyntejä toivottiin enemmän. Eräs vanhemmista mainitsi neuvolan perhetyön olevan liian tiukan kynnyksen takana ja koki sen leimaavaksi. Päiväkotitoiveissa tuli esiin vanhempien huoli saada hoitopaikka läheltä kotia tai haluamaansa paikkaan sekä toive pienemmistä lapsiryhmistä päiväkodeissa. Perheet toivoivat myös saavansa helpommin kotiapua ilman erityistä kriisi- tai ongelmakriteeriä.

Muutama toive tuli myös liikenteeseen liittyen. Joukkoliikenteessä matkustavat äidit toivoivat saavansa ilmaisia matkoja Jyväskylän paikallisbusseissa, jotta pääsisivät liikumaan lasten kanssa paremmin. Vaunujen kanssa matkustavat perustelivat toivettaan sekä turvallisuuteen että lapsiperheiden talouteen vedoten.

Tukiverkoston ollessa vähäinen tai puuttuessa kokonaan vanhemmat toivoivat lyhyen lastenhoidon mahdollisuutta. Eräs vanhempi toivoi ”puistotäti” –toimintaa perheille, joilla ei ole tukiverkkoja. Tällöin vanhemmalla olisi mahdollisuus lyhyeen lastenhoidon ja vanhempi saisi hoitaa asioita rauhassa.

Varsinaisesti kysymykseen ”Millaisia olisivat toimivat lapsiperhepalvelut Jyväskylässä?” tuli vain kaksi suoraa vastausta. Toisessa vastauksessa määriteltiin laadukasta päivähoitopaikkaa, joka sisältäisi muun muassa terveet tilat läheltä kotia, tarpeeksi henkilökuntaa ja sen, että sisarukset pystyisivät olemaan samassa ryhmässä. Toisessa vastauksessa oli maininta toimivista terveydenhuoltopalveluista, jotka tulisi olla lähellä ja nopeasti saatavilla. Näkisimme kuitenkin, että moni on tämän kysymyksen liittänyt taikasauva -kysymykseen, jonka yhteydessä oli mahdollisuus kertoa miten palveluita voisi parantaa toimivammiksi.

5.5 Tarinaviikkojen toimivuus ja kehitysideoita

Viides tutkimuskysymyksemme liittyi Tarinaviikkojen toimivuuteen työmenetelmänä. Yhteensä 20 tarinassa oli otettu kantaa Tarinaviikkojen toimivuuteen ja mielipiteet jakautuivat melko tasaisesti hyviin ja huonoihin kokemuksiin. Vanhemmilta saadun palautteen lisäksi meillä oli käytössämme työntekijöiltä Internet-kyselyn kautta saamamme palautteet Tarinaviikoista (ks. luku 4.2.1).

5.5.1 Vanhemmilta ja työntekijöiltä tulleet kehitysideat Tarinaviikoille

Suurimmaksi yksittäiseksi kehityskohteeksi vanhempien tarinoissa nousi kirjoittamiselle tarvittavan ajan järjestäminen. Tarinaviikkojen käytännön toteutus on voinut olla eri toimipaikoissa hyvin erilaista. Meillä ei ole tietoa, missä toimipaikoissa tarinoiden kirjoittamiselle on varattu erikseen aikaa ja missä paikoissa ajan järjestäminen on ollut jokaisen vanhemman omalla vastuulla. Osassa vanhempien tarinoista kuitenkin käy ilmi, että ne on kirjoitettu kotona. Tarinoita lukiessamme huomasimme monen vanhemman kaivanneen aikaa ja rauhaa kirjoittamiseen. Näkisimmekin hy-

väksi, että kerhoissa järjestettäisiin jatkossa vanhemmille omaa aikaa tarinan kirjoittamista varten.

Toisena teemana työskentelymenetelmään liittyen nousi palautteen kirjoittaminen tarinalliseen muotoon. Kaksi kolmasosaa näistä palautteen antaneista vanhemmista koki tarinallisen kirjoittamisen positiivisena kokemuksena. Osa vanhemmista sen sijaan koki tarinallisen kirjoittamisen vaikeaksi. Eräässä tarinassa vanhempi kertoi, ettei tiedä mistä kirjoittaisi ja osalla esteeksi nousi paine kirjoittaa palaute tarinan muotoon. Lisäksi eräs vanhempi kertoi, että olisi helpompi antaa palautetta toisen tyyppisellä tavalla. Muutamassa tarinassa vanhemmat kertovat, että tarinan kirjoittaminen tuntui aluksi haastavalta, mutta alkuun päästyään se olikin mukavaa.

Myös työntekijöille tehdyssä kyselyssä tarinallisuus tuli esille moneen kertaan. Muutama työntekijä epäili jo tarina –sanon nostavan kynnystä lähteä kirjoittamaan kokemuksiaan. Moni työntekijä toi esille ehdotuksen kerätä palautetta jatkossa jollakin toisenlaisella tavalla. Ehdotuksena oli esimerkiksi rasti ruutuun –menetelmä, jossa lisänä voisi olla mahdollisuus kirjoittaa avoimia kommentteja tai halutessaan myös tarinaa. Lisäksi muutama työntekijä toi esille vaikeuden lähteä kirjoittamaan tarinaa tyhjälle paperille ja esitti vaihtoehtoksi avoimet kysymykset, joiden alle voi vastata suoraan. Seuraavassa yksi työntekijän antama palaute:

Tarinoitten kautta saattaa ilmetä uusia näkökulmia tuttuihinkin asioihin ja äänensä voi saada kuuluville ne, jotka eivät muuten sitä saisi.

Työntekijöille tehdyssä kyselyssä meidät yllätti se, että yli puolet vastaajista eivät olleet itse osallistuneet Tarinaviikkoihin. Tämä antoi meille hyvän mahdollisuuden saada tietää syitä, mikseivät kaikki Tarinaviikkoihin osallistuneiden organisaatioiden työntekijät olleet järjestäneet Tarinaviikkoja ryhmissään. Suurin osa perusteli pois jäämisensä syyksi resurssien puutteen tai kiireen ja lähes yhtä moni mainitsi syyksi unohtamisen. Poisjäännin syiksi mainittiin myös epäselvä ohjeistus, motivaation puute sekä työntekijöiden että vanhempien osalta ja viikkojen kokeminen suuritöiseksi

tai liian samankaltaiseksi kuin edellisenä vuonna. Kaksi työntekijää mainitsi, ettei ollut edes tietoinen Tarinaviikoista.

Työntekijöille suunnatussa kyselyssä esitimme väitteen ”Vanhempien tarinoista on minulle työssäni hyötyä”. Kyselylomakkeessa tämä kysymys esitettiin niille vastaajille, jotka olivat osallistuneet Tarinaviikkoihin, näitä henkilöitä oli 11. Viisi työntekijää vastasi olevansa täysin samaa mieltä ja viisi vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa. Lisäksi yksi vastaaja valitsi vaihtoehdon jokin muu, mikä ja perusteli sen kertomalla ettei ollut saanut yhtään tarinaa perheiltä. Vastaajilla oli mahdollisuus perustella valitsemansa vaihtoehdon ja suurin osa kertoi saaneensa tarinoista hyötyä työnsä kehittämiseen. Lisäksi osa mainitsi vanhempien tarinoiden tuoneen kannustusta ja voimaa omaan työhönsä.

Työntekijöille suunnatussa kyselyssä vastaajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä miten Tarinaviikkojen toimivuutta voitaisiin parantaa. Parannusehdotukset olivat keskenään hyvin erilaisia, eikä mikään tietty idea noussut muita enempää esille. Ehdotuksia tuli vanhempien motivoimisesta palkintojen tai jonkinlaisten houkuttimien avulla, ohjeistuksen selkiyttämisestä, viikkojen ohjeistamisesta hyvissä ajoin sekä viikkojen pitemmästä toteutusajasta. Muutamat työntekijät kysyivät, voisiko neuvolan perhetyössä olla erilainen palautteenantotapa kuin avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa. Työntekijät perustelivat ehdotuksensa sillä, että neuvolan perhetyö on yksilötyöskentelyä. Ehdotuksia tuli myös Tarinaviikkojen organisoimisesta ylemmältä taholta, joka voisi nostaa osallistumisprosenttia. Lisäksi työntekijöiden vastauksissa esitettiin toiveita lasten saamisesta osalliseksi Tarinaviikkoihin sekä panostamista siihen, että vanhemmat kokevat tarinoista olevan oikeasti jotakin hyötyä. Seuraavassa ote eräästä vastauksesta:

Ja aina jokin pieni houkutin esim. kahvikupillinen saa ihmiset toimimaan.

Yksi työntekijöille suunnatussa kyselyssä ollut väite oli ”Mielestäni vanhempien tarinoita on tärkeä kerätä jatkossakin”. Tähän väitteeseen vastasivat kaikki 28 osallistujaa. 14 kertoi olevansa väitteen kanssa samaa mieltä, kahdeksan kertoi olevansa jok-

seenkin saama mieltä, viisi ei samaa eikä eri mieltä ja yksi valitsi vaihtoehdon jokin muu, mikä. Tarinoiden keruun tärkeyttä perusteltiin sillä, että työntekijöiden mielestä on tärkeää saada asiakkaan ääni kuuluviin ja lisätä heidän osallisuuttaan palveluissa. Tarinaviikkojen kautta työntekijät uskoivat saavansa rehellistä, oikeata ja todellista tietoa siitä mikä on hyvin, mitä tarvitaan lisää tai mitä pitää parantaa.

5.5.2 Omat kehittämisideat Tarinaviikoille

Pohdimme Tarinaviikkoihin liittyviä kehittämisideoita koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tutustuessamme Tarinaviikkojen aineistoon, meitä ihmetytti se, ettei kaikista osallisista paikoista ollut tullut tarinoita. Joistakin toimipaikoista tarinoita tuli runsaasti, joistakin vain muutamia. Mietimme syitä tarinoiden määrien vaihteluun ja sitä, miten palautetta saataisiin jatkossa joka paikasta. Tarinaviikkojen ohjeistus antoi mielestämme hienosti vapautta tarinan kirjoittamiseen, mutta helpottaisiko selkeämpi ohjeistus vanhempaa palautteen annossa? Tarinoita lukiessamme aloimme pohtia sekä sitä miten työntekijä on ohjeistanut vanhempia tarinoiden kirjoittamisessa, mutta myös sitä millaisen ohjeistuksen työntekijät ovat saaneet. Aineistosta näkyi selvästi, että Tarinaviikot oli toteutettu jokaisessa toimipaikassa omalla tavallaan. Erilaiset toteutustavat voidaan ajatella rikkautena, mutta tulosten kannalta luotettavuutta lisäisi se, että Tarinaviikot toteutettaisiin jokaisessa paikassa saman ohjeistuksen mukaan. Mietimme sitä, kuinka suuri merkitys työntekijän ohjeistuksella ja pohjustuksella voi olla siihen mistä vanhemmat kirjoittavat. Työntekijä voi omilla sanomillaan ja asenteillaan vaikuttaa siihen, miten vanhemmat ottavat Tarinaviikot vastaan. Toimipaikoissa, joissa Tarinaviikkoja toteutettiin, oli mukana myös vapaaehtoisia vastuunkantajia. Tämä laittoi meidät pohtimaan, kuinka tärkeää olisi saada motivoitua myös vapaaehtoiset työntekijät tällaiseen kehittämistyöhön.

Uskomme, että Tarinaviikkojen toteuttamista helpottaisi se, että niiden toteuttamiselle varattaisiin toimipaikoissa riittävästi aikaa. Työntekijöiden olisi hyvä saada Tarinaviikot tietoon jo silloin, kun toimintakauden ohjelmaa suunnitellaan. Tällöin heillä olisi mahdollista varata ainakin yksi kokonainen tapaamiskerta Tarinaviikko-teemalle. Tarinaviikot jo terminä, kuulostaa mielestämme houkuttelevalta ja sen alle voi raken-

taa laajemmankin kokonaisuuden kuin pelkän palautteenannon. Koska kyse on perheiden tarpeiden ja palautteen kuuntelemisesta, näemme tärkeäksi myös sen, että lapset otettaisiin mukaan tarinoimaan. Lasten osallisuus Tarinaviikkoihin voisi toteutua esimerkiksi saduttamisen ja satujen kautta. Uskomme, että lasten ottaminen mukaan toimintaan madaltaisi myös vanhempien kynnystä lähteä kirjoittamaan tarinoita.

Kun lähdimme ideoimaan Tarinaviikkojen erilaisia toteutustyyplejä, huomasimme kuinka monella eri tavalla viikot voitaisiin järjestää. Toteutustapoja voisivat olla esimerkiksi rasti ruutuun menetelmä yhdistettynä avoimiin kysymyksiin, teemahaastattelu, ryhmähaastattelu, sähköinen kysely tai tarinan kirjoittaminen sähköisesti. Näistä nousikin idea siitä, voisiko toteutustapaa vaihdella vuosittain, kunnes löydetään toimivin tapa. Opinnäytetyötutkimuksen kannalta on kuitenkin tärkeää, että vaikka palautteenantotapa muuttuisi vuosittain, niin Tarinaviikot toteutettaisiin jokaisessa paikassa samalla tavalla.

Aineistoon tutustuessamme huomasimme, että neuvolan perhetyöstä tullut palaute oli hyvin erilaista ja sitä oli vaikea yhdistää muihin palautteisiin. Tätä ajatusta vahvisti myös työntekijöiltä tullut palaute siitä, että neuvolan perhetyö pohjautuu enemmänkin yksilötyöskentelylle. Mietimme myös sitä, kuinka erilaisessa asemassa neuvolan perhetyön asiakasperheet voivat olla verrattuna avoimien varhaiskasvatuspalveluiden asiakasperheisiin. Neuvolan perhetyössä perheet voivat esimerkiksi vasta odottaa ensimmäistä lastaan, jolloin mielessä pyörivät erilaiset ajatukset kuin pikkulapsiperheillä.

Opinnäytetyöprosessin aikana mietimme, että olisi mielenkiintoista saada kuulla myös niiden perheiden palautetta perhepalveluista, jotka eivät syystä tai toisesta ole käyttäneet tai eivät enää käytä avoimia varhaiskasvatuspalveluja. Jyväskylän kaupungin [www-sivuilta](#) löytyy perheille suunnattu palautteenantokaavake, mutta haasteena on se, miten perheet löytävät ja miten heidät saadaan motivoitua antamaan palautetta perhepalveluista. Vuoden 2010 ja 2011 Tarinaviikot ovat toteutettu kevättalvella. Mietimme, olisiko syksyllä toteutettavissa Tarinaviikoissa mukana vielä niitä

perheitä, jotka eivät kevätkaudella enää tule mukaan toimintaan. Tällöin voitaisiin saada palautetta siitä, minkä takia perheet pohtivat palvelun piiristä pois jäämistä ja he saisivat myös mahdollisuuden kertoa omista toiveistaan palvelujen suhteen.

6 POHDINTA

6.1 Opinnäytetyö prosessina ja ammatillinen kasvu

Saimme valmiin aineiston Jyväskylän kaupungin varhaisen tuen tiimiltä käsiimme toukokuussa 2011. Aluksi tutustuimme aineistoon lukien kaikki tarinat läpi. Tarinat olivat mielenkiintoisia ja ne innostivat meitä työskentelemään aiheen parissa. Jo tässä vaiheessa saimme paljon ideoita Tarinaviikkojen kehittämistä ja aineiston keräämisestä jatkossa. Kesällä meillä oli hyvin aikaa opinnäytetyölle, koska muita koulutöitä ei ollut samaan aikaan hoidettavana. Kokoonnuimme joka viikko yhteen ja kävimme läpi viikon aikana tekemiämme tuotoksia. Kesän aikana teemoittelimme kaikki tarinat ja tutustuimme alustavasti teorialietoihin. Teemoittelu oli meille etukäteen vierasta, joten työskentelyn myötä opettelimme sitä yhdessä. Aineistosta ilmeni paljon tulkinnanvaraisia asioita, joita kävimme yhdessä läpi, miettien tulkintojemme luotettavuutta. Uskomme kuitenkin, että meidän kolmen ihmisen mielipiteillä saimme epäselvistä aineiston kohdista luotettavia tuloksia. Loppukesästä aloimme kirjoittaa teoriaosuutta, jota täydensimme pitkin syksyä. Syksyllä koulun alkaessa yhteisten aikojen löytäminen vaikeutui huomattavasti ja jokaisella oli myös omat koulutyöt hoidettavana, joten oli hyvä että saimme työskentelymme jo kesän aikana niin hyvälle mallille.

Alkusyksystä meitä pyydettiin esittämään opinnäytetyömme tulokset marraskuussa järjestettävään Vahvuutta vanhemmuuteen – seminaariin (liite 3). Otimme haasteen vastaan ja se antoi työskentelyllemme lisää motivaatiota, sillä koko opinnäytetyön tulososio ja kehitystarpeet pitivät olla siihen mennessä valmiit. Saimme toiveen pyytää esitykseemme mukaan myös vuoden 2010 Tarinaviikoista kandintutkielman teh-

neet yliopisto-opiskelijat Marjo Haikaran ja Maija Niemisen. Valmistelimme yhdessä yliopisto-opiskelijoiden kanssa noin tunnin mittaisen esityksen, jossa painotimme molempien vuosien aineistoista nousseita yhtäläisyyksiä sekä tarinallisuutta aineistoista kerättyjen lainauksien muodossa. Liitteenä ovat esityksemme diat (liite 4). Seminaari pidettiin marraskuussa Jyväskylän kaupunginkirjaston Minnan salissa ja se oli suunnattu kuntien päättäjille, esimiehille, lapsiperheiden kanssa työskenteleville ja muille aiheesta kiinnostuneille. Opinnäytetyömme tulosten esittäminen seminaarissa oli meille iso asia ja tuntui jännittävältä, mutta myös hienolta päästä esiintymään suurelle yleisölle muiden asiantuntijoiden kanssa. Koimme osamme tärkeäksi, koska toimme perheiden oman äänen kuuluville. Esityksen jälkeen huokasimme helpotuksesta ja lähdimme kukin omille harjoittelujaksoillemme. Teimme tietoisin valinnan pitää kuukauden tauko opinnäytetyöstä, jotta pystyisimme tammikuussa näkemään työmme uusin silmin. Tauko osoittautui aiheelliseksi, koska tammikuussa meillä oli uusia parannusehdotuksia työhömmä ja jaksoimme taas keskittyä sen työstämiseen. Tammi- ja helmikuun aikana muokkasimme sisällysluetteloamme järkevämpään muotoon ja teimme parannuksia ja tarkennuksia teksteihin. Maaliskuussa aloitimme työmme loppuhionnan, joka osoittautuikin yllättävän työlääksi. Huomasimme, että työtä pystyisi parantelemaan loputtomasti ja välillä oli tehtävä rajoja siihen, kuinka paljon muutoksia tehdään. Lopullisen työn palautimme huhtikuussa 2012.

Yhdeksi haasteellisimmista asioista opinnäytetyössämme koimme valmiin aineiston olemassaolon. Toisaalta se nopeutti ja helpotti työn alkuunpääsyssä sekä osoitti selvän aiheen työllemme. Se myös mahdollisti ajankäytön suuntaamisen tulosten analysointiin ja kehittämisideoiden pohtimiseen. Toisaalta valmis aineisto toi mukanaan niin selkeän linjan työskentelylle, ettei meillä ollut mahdollisuutta vaikuttaa tutkimustapaan tai sen toteutukseen. Usein pohdimme sitä, kuinka erilainen opinnäytetyötutkimuksesta olisi voinut tulla, jos meillä olisi ollut mahdollisuus olla siinä mukana alusta alkaen. Olisimme panostaneet erityisesti siihen, että Tarinaviikot toteutetaan joka paikassa samalla tavalla.

Valmis aineisto toi selkeän rajauksen opinnäytetyömme tutkimusosiolle, mutta teorian suhteen jouduimme tekemään paljon rajoituksia. Lähteisiin tutustuessamme tuli

eteen koko ajan lisää ideoita, joita voisimme ottaa mukaan työhömmе. Kolmen ihmisen mielipiteitä yhdistämällä saimme kuitenkin koottua mielestämme kattavan ja monipuolisen teoriaosuuden, joka tukee hyvin työmme tuloksia.

Koemme, että olemme kasvaneet ammatillisesti opinnäytetyöprosessin aikana. Saimme arvokasta tietoa vanhempien näkökulmasta perhepalveluihin ja olemme saaneet kattavan kokonaiskuvan perhepalveluista sekä päässeet tutustumaan perheiden tarpeisiin ja toiveisiin lähietäisyydeltä. Prosessin aikana olemme oppineet paljon pitkäjänteisyyttä ja yhteistyötaitoja sekä olemme kehittyneet paljon tiedonhankintataidoissa. Pääsimme tekemään yhteistyötä monien eri tahojen, kuten VATU-tiimin ja yliopisto-opiskelijoiden kanssa. Jokainen meistä on kehittynyt paljon ryhmätötaidoissa, oppinut joustamaan omista näkemyksistään ja kunnioittamaan toisten työskentelytapoja. Yhdessä kirjoittaminen on ollut välillä haastavaa, koska jokaisella on oma tyylinsä työskennellä. Toisaalta olemme saaneet toisiltamme tukea ja kannustusta omaan työskentelyyn ja apua silloin kun itsellä on ollut haastavaa. Koemme, että meidän kolmen välinen yhteishenki ja luottamus toisen osaamiseen ovat olleet avainasemassa yhdessä työskennellessämme.

6.2 Keskeisimmät opinnäytetyömme tulokset ja johtopäätökset

Ennen Tarinaviikkojen aineistoon tutustumista uskoimme, että vanhemmat ovat pääosin tyytyväisiä Jyväskylän perhepalveluihin. Olimme kuitenkin sitä mieltä, että jotakin kehitettävää varmasti löytyy ja ajattelimme, että vanhemmat saattaisivat kaivata esimerkiksi lisää tiedotusta eri palveluista ja niiden saatavuudesta. Vanhempien tyytyväisyyden suhteen olimme oikeassa ja kehitysideoitakin löytyi. Yllätykseksemme vanhemmat eivät kuitenkaan esittäneet kritiikkiä tiedottamisen vähyydestä, vaan kertoivat muunlaisia kehittämistoiveita. Etukäteen mietimme myös, mitä mieltä vanhemmat ovat kerhojen ja kahviloiden ryhmäkoosta sekä kattaako perhepalveluiden tarjonta kysynnän määrän. Perhekerhojen pieniä ryhmäkokoja kiiteltiin, mutta tarjontaa perhepalveluihin toivottiin lisää. Tarinaviikot aineistonkeruumenetelmänä kuulostivat etukäteen toimivalta palautteenantotavalta. Uskoimme, että vanhempien

todellinen ääni saataisiin tarinoiden kautta kuuluville. Menetelmästä löytyi paljon hyviä puolia, mutta myös kehitysideoita tuli opinnäytetyöprosessin aikana esille. Saamamme tulokset osoittivat, että vanhemmat kokivat itselleen tärkeimmäksi perhepalveluiden anniksi sieltä saamansa vertaistuen. Tätä tulosta osasimme jo etukäteen odottaa, koska omat kokemuksemme esimerkiksi avoimista varhaiskasvatuspalveluista ovat osoittaneet, että vertaistuki on tärkeää niin lapsille kuin aikuisillekin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on tehnyt vuonna 2009 tutkimuksen siitä, miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita. Tutkimus tehtiin vanhempien näkökulmasta ja siihen osallistui yhteensä 955, alle 9-vuotiaan lapsen vanhempaa. Tutkimus osoitti, että 73 % vastaajista koki lapseen ja perheeseen liittyvien huolien puheeksi ottamisen helpoksi vertaisryhmätoiminnassa. (Perälä, Salonen, Halme & Nykänen 2011, 40.)

Vertaistuen tärkeyden lisäksi Tarinaviikoilta saamamme tulokset osoittivat selkeästi, että vanhemmat saavat perhepalveluista lisää jaksamista, ystävyyssuhteita ja hengähdystä omaan arkeen. Meidän mielestämme on hienoa, että perheille järjestetään paikkoja, joissa he pääsevät tutustumaan toisiin samassa elämäntilanteessa oleviin perheisiin ja vanhemmat saavat sillä tavalla tukea omaan vanhemmuuteensa. Näimme myös sen, kuinka tärkeinä vanhemmat pitivät palveluita ja kuinka tärkeäksi osaksi arkea palvelut olivat heille muodostuneet.

Vanhempien tarinat kertoivat, että heidän lapsensa saavat perhepalveluista sosiaalisia taitoja, oppivat toimimaan ryhmässä, saavat uusia kaverisuhteita ja pääsevät tapaamaan ikätovereitaan virikkeellisessä ympäristössä. Virikkeellisen ympäristön nähtiin sisältävän sekä ohjattua toimintaa että vapaata leikkiä. Joissakin tarinoissa vanhemmat olivat kertoneet lasten sanomisista palveluihin liittyen ja näistä oli kiva lukea, kuinka paljon lapsetkin odottavat palveluihin pääsyä. Laura Mykkylä on tehnyt opinnäytetyön Tornion Perhekeskuksen vaikutuksesta lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Tähän opinnäytetyökyselyyn vastasi yhteensä 22 vanhempaa ja tulokset ovat hyvin samankaltaisia kuin saamamme tulokset Tarinaviikoilta. Myös Tornion Perhekeskuksen kävijät kertoivat pääsevänsä toiminnan avulla pois arkipäivän rutiineista ja saavansa lapsille ja vanhemmille sekä seuraa että ohjattua toimintaa. Samoin, kun vuo-

den 2011 tarinoissa, myös Mykkylän tuloksissa käy ilmi, että vanhemmat kokevat perhepalveluissa tärkeiksi lapsen sosiaalisten taitojen karttumisen, päivähoitoon tuttelun sekä leikeissä tavaroiden jakamaan oppimisen. (Mykkylä 2009, 34.)

Perhepalveluiden ohjaajien tärkeimmiksi ominaisuuksiksi tarinoissa nousivat huomioonottava, positiivinen, ystävällinen ja ammattitaitoinen työote. Lisäksi työntekijän aito läsnäolo ja toiminnassa mukana oleminen koettiin tärkeäksi. Osa vanhemmista kertoi, että pelkkä työntekijän fyysinen läsnäolo ei riitä aitoon kohtaamiseen, vaan työntekijät tulee olla mukana täysillä ja koko sydämellään. Tarinat osoittivat, että työntekijöihin ollaan hyvin tyytyväisiä. Hyvin samansuuntaisia tuloksia olivat myös Haikara ja Nieminen saaneet vuoden 2010 Tarinaviikoilta saatua aineistoa tarkastellessaan. Myös heillä hyvän perhepalveluiden työntekijän tärkeiden ominaisuuksien kärkipäässä olivat huomioonottavuus, ystävällisyys ja positiivisuus (Haikara & Nieminen 2010, 39.) Perhepalveluista löytyy hyvin eri tavalla toteutettua palvelua. Osassa toiminnasta on vastuussa palkattu työntekijä, osassa vapaaehtoinen. Pohdimme omien kokemustemme kautta sitä, kuinka paljon toimintaan ja sen ilmapiiriin voi vaikuttaa se, kuka toiminnasta on vastuussa. Vastuuhenkilöllä on usein mahdollisuus vaikuttaa suuresti siihen, miten uusi perhe otetaan palveluissa vastaan, mitä toiminta sisältää ja millainen ilmapiiri siellä vallitsee.

Kehitystarpeina vanhemmat mainitsivat, että kohtaamispaikkoja olisi hyvä olla enemmän oman asuinalueen lähellä, koska jotkut olivat joutuneet odottamaan kerkhopaikkaa pitkään. Monet vanhemmat toivoivat palveluihin aikataulullisia muutoksia. Palveluita toivottiin pidettävän useammin ja myös kesäaukioloaikoja toivottiin paljon. On mukava huomata, että palveluihin ollaan niin tyytyväisiä, että niitä toivotaan enemmän. Mietimme kuitenkin sitä, että perheiden tarpeet ovat hyvin erilaisia, joten voiko kaikille sopivaa aikaa koskaan löytää. Kesäaukioloaikoja pohdimme itsekkin pitkään. Monilla perheillä arki jatkuu suurimman osan kesäajasta ihan normaalisti, joten perhepalvelut olisivat siksi tervetulleita. Kesäisinkin perhepalvelupaikkoja kuitenkin on auki, mutta onhan se ikävää, että joillakin perheillä matka näihin paikkoihin on pitkä.

Tarinoista selvisi, että osa vanhemmista koki ohjattua toimintaa olevan riittävästi, kun taas osa toivoi sitä enemmän. Tämä sai meidät pohtimaan sitä, ovatko perheet löytäneet oikean palvelun piiriin ja pystytäänkö koskaan järjestämään kaikille ryhmän jäsenille mieleistä toimintaa. Jokaisen perheen odotukset palveluista ovat varmasti erilaiset ja perheiden tarpeet vaihtelevat ajankohtien mukaan. Itse näemme rikkautena sen, että erilaisia palveluita tarjotaan ja jokainen perhe saa valita itselleen sopivimman palvelun. Jotkut vanhemmat toivoivat, että Jyväskylässä järjestettäisiin niin sanottua puistotätitoimintaa, jonne lapset voisi jättää hoitoon muutaman tunnin ajaksi. Jyväskylän seurakunta järjestää juuri tämän kaltaista lapsiparkkitoimintaa joillakin toiminta-alueillaan. Tämän myötä pohdimme, markkinoidaanko palveluja perheille riittävästi ja pitäisikö eri palveluntuottajien yhteistyötä ainakin tiedottamisen osalta lisätä. Tarinoissa tuli esiin myös muita toiveita, jotka liittyvät enemmän aihealueemme ulkopuolisiin palveluihin. Näitä olivat muun muassa perheiden yhteiset ulkoilutapahtumat ja retket, kattavammat neuvolatoiminnot ja taloudellinen tuki. Uskomme, että nämä toiveet ovat hyvin monen lapsiperheen ajatuksissa.

Tarinaviikkojen toimivuutta pohdimme opinnäytetyössämme sekä vanhempien, työntekijöiden että omasta näkökulmastamme. Suurimmaksi haasteeksi vanhemmat kokivat ajan järjestämisen kirjoittamiselle. Itse katsoisimme tärkeäksi, että tarinoiden kirjoittamiselle järjestettäisiin aikaa itse toimintapaikassa, työntekijöiden huolehties-
sa lapsista. Myös lapset voitaisiin ottaa mukaan Tarinaviikkoihin esimerkiksi sadutuksen tai valmiiden satujen avulla. Vanhemmista yli puolet koki tarinallisen kirjoittamisen positiivisena asiana. Tarinallisen kirjoittamisen katsottiin antavan vapaat kädet kirjoittamiselle ja sitä pidettiin hyvänä keinona kerätä palautetta.

Osa vanhemmista ja työntekijöistä koki tarinallisen palautteenantotavan kuitenkin haasteelliseksi. Jo itse tarina sanana voi luoda kynnyksen kirjoittamiselle, sillä se luo helposti kuvan hienosta kirjoitustyylistä. Oma näkemysemme on, että tarina sanassa ei ole vikaa, mutta olisi kiinnitettävä enemmän huomiota siihen, kuinka asia vanhemmille esitetään. Muutama vanhempi kertoi, että tarinassa alkuun pääseminen tuntui haastavalta, mutta vauhtiin päästyään kirjoittaminen tuntui mukavalta. Yhtenä vaihtoehtona näkisimme sen, että vanhempia voitaisiin motivoida vastaamaan esi-

merkiksi ilmaisella kahvikupposella. Pohdimme työssämme myös sitä, millä muilla keinoilla palautetta voitaisiin perheiltä kerätä. Toteutustapoja voisi myös vaihdella vuosittain ja samalla kokeilla mikä niistä toimisi parhaiten asiakasperheillä. Miten tahansa Tarinaviikot jatkossa toteutetaankaan, on tärkeä kiinnittää huomiota siihen, että työntekijöiden ohjeistus on selkeä ja se tulee työntekijöille hyvissä ajoin.

Meillä oli hyvä mahdollisuus päästä näkemään Tarinaviikkojen satoa kahdelta peräkkäiseltä vuodelta. VATU –tiimi toivoikin, että lähtisimme työssämme myös vertailemaan omia tuloksiamme vuoden 2010 Tarinaviikkojen tuloksiin. Tulokset olivat molemmilta vuosilta hyvin samansuuntaisia, vaikka töiden katselukannoissa olikin eroja. Suurin eroavaisuus töissä oli erilainen teemoittelu, joka näkyi lopullisissa tuloksissa. Mielenkiintoista oli huomata se, kuinka hyvinkin samanlaisten apukysymysten pohjalta kirjoitettujen tarinoiden seasta löytyi kuitenkin erilaisia asioita. Näiden eroavuuksien kautta lähdimme miettimään sitä, onko perhepalveluissa tapahtunut jotakin muutoksia vuoden sisällä. Vuonna 2010 tarinoissa vahvasti esiin tulleita, mutta vuonna 2011 tarinoista kokonaan tai lähes kokonaan puuttuvia toiveita olivat esimerkiksi se, että tilat olisivat terveet, palveluista informoitaisiin paremmin ja työntekijät pysyisivät samoina. (Haikara & Nieminen 2010.) Tahdomme uskoa, että näihin asioihin on tullut muutosta positiiviseen suuntaan vuoden sisällä.

Usein sisällönanalyysillä toteutettuja tutkimuksia kritisoidaan siitä, että tutkija esittelee järjestämänsä aineiston tuloksina, mutta ei ole kyennyt tekemään tutkimuksesta mielekkäitä johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.) Mielestämme olemme kuitenkin saaneet vietyä aineistostamme saamia tuloksia eteenpäin niin, että olemme päässeet tekemään niistä myös johtopäätöksiä sekä kehittämään tutkimaamme aihetta toimivammaksi. Erityisen hienoa oli huomata se, että ehdotuksemme Tarinaviikkojen järjestämisestä jatkossa opiskelijayhteistyönä oli otettu todesta ja osameistä sai mahdollisuuden olla mukana toteuttamassa vuoden 2012 Tarinaviikkoja opiskelijan roolissa.

6.3 Jatkotutkimusaiheita

Jatkotutkimusaiheina ehdottaisimme eri tutkimusmenetelmien käyttöä Tarinaviikkojen toteutuksessa. Pidämme hyvänä vaihtoehtona sitä, että Tarinaviikot toteutettaisiin jatkossa opiskelijayhteistyönä. Opiskelijat voisivat toimia toimintapaikoissa pareittain järjestäessään Tarinaviikkoja työntekijän tukiessa heitä. Opiskelijat voisivat esimerkiksi pohjustaa vanhempia palautteen antoon yhteisellä keskustelulla sekä järjestää muuta toimintaa Tarinaviikkojen sisälle. Tällaisessa yhteistyössä opiskelijat saisivat arvokasta kokemusta vanhempien kohtaamisesta ja pääsisivät tutustumaan läheisesti perheiden kanssa tehtävään työhön. Pidämme tärkeänä, että tarinat kuitenkin käsitellään pienemmässä tiimissä, jotta perheiden anonymiteetin suoja säilyy ja tutkimus pysyy luotettavana.

Vuosina 2010 ja 2011 Tarinaviikoissa on keskitytty perheiden tyytyväisyyteen perhepalveluissa. Olisi mielenkiintoista päästä tutustumaan myös palkattujen ja vapaaehtoisten työntekijöiden näkemyksiin perhepalveluista. Mikä heitä motivoi työhön? Kuinka tärkeiksi he kokevat perhepalvelut perheille? Kokevatko työntekijät saavansa tarpeeksi tukea perheiden kanssa toimimiseen ja pystyvätkö he toteuttamaan perheiltä saatuja toiveita? Työntekijöihin kohdistuva tutkimus voisi antaa uutta tietoa siitä, kuinka vaikuttavaksi työntekijät kokevat työnsä ja kuinka heidän motivaatiotaan ja ammattitaitoaan voitaisiin nostaa entisestään. Mielenkiintoista olisi nähdä vertailla myös siitä, vaikuttaako työntekijän toimintaan se, onko hän palkallinen vai vapaaehtoinen työntekijä, ja mikä vapaaehtoisia työntekijöitä motivoi toiminnan vetämisessä? Tällaisen tutkimuksen kautta voitaisiin saada tärkeää tietoa siitä, kuinka vapaaehtoisia työntekijöitä kannattaisi tukea ja kuinka heitä voitaisiin saada toimintaan mukaan entistä enemmän.

LÄHTEET

Alueseudakunnat. 2011. Jyväskylä seudun sivusto. Viitattu 19.8.2011
<http://www.jyvaskylanseudakunta.fi/>, alueseudakunnat.

Asen, E. 1995. Hyvässä ja pahassa. Perhe-elämän käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä n.d. Sosiaalialan ammattilaisille tarkoitettu sivusto. Sosiaaliportti.fi. Viitattu 19.10.2011
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/>.

Children`s Peer Groups. 2006. University of Maryland Cooperative Extension Service publication and adapted for use in Oregon by Cindee M. Bailey, former Extension child development specialist, Oregon State University. Viitattu 23.1.2012.
<http://ir.library.oregonstate.edu/xmlui/bitstream/handle/1957/18991/ec1326-e.pdf>.

Ehkäisevä lastensuojelu n.d. Viitattu 3.1.2012.
http://www.thl.fi/fi-FI/web/kasvunkumppanit-fi/ehkaiseva_lastensuojelu.

Ehkäisevä lastensuojelu n.d. Viitattu 9.9.2011.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/>.

Haikara, M. & Nieminen, M. 2010. ”Tärkeitä arjen latauspaikkoja”: Vanhempien näkemyksiä Jyväskylän seudun perhepalveluista ja kehitystarpeita hyvinvoinnin lisäämiseksi. Kandidaatin –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, kasvatustiede.

Happo, I. 2006. Varhaiskasvattajan asiantuntijuus. Asiantuntijaksi kehittyminen Lapin läänissä. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino. Väitöskirja.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. uud. p. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki: Finn Lectura.

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Ikonen, M. 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus. Toim. K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. Nummenmaa ja H. Rasku-Puttonen. Tampere: Vastapaino, 149–165.

Jarasto, P. & Sinervo, N. 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Prima.

Karila, K. & Nummenmaa, AR. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotia. Helsinki: WSOY.

Kaskela, M & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes. Oppaita 63. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kemppainen, J. 2008. Jyväskylän seudun Perhe –hankkeet. Kemppainen, J. (toim.) Teoksessa KUTSU KUMPPANUUTEEN – EVÄITÄ ARKEEN. Jyväskylän seudun Perhe -hankkeen loppuraportti 2008. Viitattu 18.8.2011.
<http://jyvaskylanseutu.fi/perhehanke>, Jyväskylän seudun Perhe -hankkeen loppuraportti.

Kivijärvi, S. Rönkä, A. & Hyväluoma, J. 2009. Teoksessa Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Toim. A. Rönkä, K. Malinen ja T. Lämsä. Jyväskylä: PS-kustannus. 47–68.

Korkeamäki, R-L. 2006. Lapset toisensa opettajina. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus. Toim. K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. Nummenmaa ja H. Rasku-Puttonen. Tampere: Vastapaino. 183–197.

Kristeri, I. 1999. Näe minut. Vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen. Helsinki: Karasana.

Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus n.d. Tilastokeskus. Viitattu 16.3.2012
<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tt/01/04/index.html>.

Kyttälä, P. 2011. Ehkäisevä työ rakentaa parempaa huomista. Pelastakaa Lapset ry:n Blogi. Viitattu 4.4.2012. <http://www.pelastakaaalapset.fi/blogi/?x145122=w610333>.

L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 28.8.2011. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 17.9.1982/710. Sosiaalihuoltolaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 28.8.2011. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoidosta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 28.8.2011. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 29.4.2005/272. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksesta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 28.8.2011.
[Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

Lapset ja perheet Kaste-hanke Keski-Suomessa n.d. Viitattu 5.1.2012.
<http://www.koskeverkko.fi/Public/default.aspx?contentid=22827>.

Lastenhoitoapua. n.d. Mannerheimin lastensuojeluliiton sivusto. Viitattu 22.8.2011.
<http://www.mll.fi/mll/>, perheille, lastenhoitoapua.

Lindroos, K. 2005. Koulu ja perhepalvelut. Teoksessa Perhepalvelut. Eduskunnan Naiskansanedustajien verkoston julkaisu 6. Helsinki: Kustannustaho. Viitattu 18.8.2011
[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=erekj&\\${BASE}=erekj&\\${TOWIDS}=0.0/1314082800_324693&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=erekj&${BASE}=erekj&${TOWIDS}=0.0/1314082800_324693&${TRIPPIFE}=PDF.pdf).

Lius-Liimatainen, A. 2011. Arjen kannattajat. Keskisuomalainen 17.8.2011, 8.

Mannerheimin lastensuojeluliiton Jyväskylän yhdistys. 2011. Mannerheimin lastensuojeluliiton Jyväskylän yhdistyksen sivusto. Viitattu 22.8.2011.
<http://jyvaskyla.mll.fi/>, Perhekeskus Tourutupa.

Marttunen, M. 2006. Riittävän hyvä vanhemmuus. Päivitetty 24.11.2006. Viitattu 10.4.2012.
http://www.ktl.fi/portal/suomi/julkaisut/kansanterveyslehti/lehdet_2005/9_2005/riittavan_hyva_vanhemmuus.

Mikkola, R. 2011. Perheiden ulottuvilla. Jyväskylän kaupungin tiedotuslehti Jyväskylä. Nro 5. 24.8.2011, 15.

Mikkonen, I. 2011. Vertaistuki osana sosiaalista vahvistamista. Teoksessa Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Toim. P. Lundbom ja J. Herranen. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. 204–222.

Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Päivitetty 4.11.2011. Viitattu 28.8.2011.
<http://www.unicef.fi/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus>.

Mykkälä, L. 2009. ”Tosi tarpeellinen, lapset eivät ole jääneet nurkkiin seisoon kun ovat aloittaneet eskarin ja koulun.” Tornion Perhekeskuksen vaikutus lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.3.2012.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7459/mykkala_laura.pdf?sequence=1.

Neuvolan perhetyö. 2009. Päivitetty 25.3.2009. Sosiaalialan ammattilaisille tarkoitettu sivusto. Sosiaaliportti.fi. Viitattu 19.8.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/hyakaytanto/kuvaus/?PracticId=e1eb963b-7d9a-47c6-bc02-5f388d523f4b>.

Perhe. n.d. Tilastokeskus. Viitattu 26.8.2011. <http://www.stat.fi/index.html>, tietoa tilastoista, käsitteet ja määritelmät, perhe.

Perhe- ja leikkipuistot. 2011. Jyväskylän kaupunki. Sosiaali- ja terveysterveyspalvelut. Viitattu 19.8.2011. <http://www.jyvaskyla.fi/paivahoito/perhepuistot>.

Perhekahvilat n.d. Mannerheimin lastensuojeluliiton sivusto. Viitattu 11.3.12 <http://www.mll.fi/perheille/perhekahvilat/>.

Perhepalveluverkostot. 2011. Jyväskylän seudun Perhehanke. Viitattu 18.8.2011. <http://jyvaskylanseutu.fi/perhehanke/>, Hankkeen toimintamuodot, Perhepalveluverkostot.

Perhetyö. n.d. Sosiaalialan ammattilaisille tarkoitettu sivusto. Sosiaaliportti.fi. Viitattu 2.10.2011. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva_lastensuojelu/toimintamuotoja/perhetyo/.

Perälä, M-L., Salonen, A., Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 36/2011. Viitattu 20.3.2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/27f8cfbe-8fa8-402a-b3a0-e26dd8a7ba6d>.

Pulkkinen, L. 2002. Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Toim. A. Rönkä ja U. Kinnunen. Jyväskylä: PS-kustannus. 14–29.

Päivähoidon kerhotoiminta. 2011. Jyväskylän kaupunki. Sosiaali- ja terveysterveyspalvelut. Viitattu 19.8.2011. <http://www.jyvaskyla.fi/paivahoito/kerhot>.

Rönkkö, L. & Rytkönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Toim. A. Rönkä, K. Malinen ja T. Lämsä. Jyväskylä: PS-kustannus. 11–20.

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu: Oulun yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 22.8.2011. <http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>.

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.
Sosiaali- ja terveydenhuollon perusteet. 2004. Toim. V. Taipale, J. Lehto, M. Mäkelä, S. Kokko, A. Muuri & T. Lahti. 5. uud. p. Helsinki: WSOY.

Tariniivit. n.d. Tariniivit Jyväskylän perhepalveluissa. KOSKE, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Viitattu 22.8.2011. <http://www.koskeverkko.fi/>, Hanketoiminta, Lapset ja perheet Kaste Keski-Suomi, Tariniivit Jyväskylän perhepalveluissa.

Teräväinen, R. & Lipsanen, T. 2005. Rantasalmella rakennetaan vanhemmuuden tukiverkkoa. Teoksessa Yhdessä kasvattamaan. Toim. P. Salminen. Jyväskylä: PS-kustannus. 81–86.

Tietoa MLL:sta. 2005. Mannerheimin lastensuojeluliiton sivusto. Viitattu 22.8.2011. <http://www.mll.fi/ml/>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. p. Helsinki: Tammi.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002. Viitattu 28.8.2011. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>.

Vanhemmat ja ammattilaiset kohtaavat – syntyykö yhteistyötä? 2004. Teoksessa Kehittyvä perhetyö. Toim. A-M. Puroila. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Viitattu 21.8.2011. http://www.sosiaalikollega.fi/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu_12.pdf.

Vanhemmilla on erilaiset kasvatuseriaatteet. n.d. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Vanhempainnetti. Viitattu 3.11.2011. <http://www.mll.fi>, Vanhempainnetti, Kipupisteitä, Perheterapeutti vastaa, Vanhemmilla on erilaiset kasvatuseriaatteet.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet. 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:7. Helsinki. Viitattu 22.8.2011. <http://pre20090115.stm.fi/jl1171877105519/passthru.pdf>.

Varhaiskasvatus. n.d. Sakasti.evl.fi – Kirkon palvelijoille. Keskushallinto - Suomen evankelisluterilainen kirkko. Viitattu 19.8.2011. <http://sakasti.evl.fi/>, Toiminta, Kasvatus, Varhaiskasvatus.

Varhaiskasvatus ja päivähoito n.d. Viitattu 3.1.2012. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/varhaiskasvatus_ja_paivahoito/.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2009. Stakes. Oppaita 56. 2. tark. p. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilén, M., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, P., Seppänen, S. & Tapio, M. 2010. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Kohtaamisia lapsiperheissä – Menetelmiä perhetyöhön. Toim. M. Vilén, P. Seppänen, N. Tapio ja R. Toivanen. Helsinki: Kirjapaja. 9-59.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Vilkka, H. Tutki ja kehitä. 2005. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1. Tarinaviikkojen ohjeistus

PERHEEN TARINAT

Jyväskylän perhepalveluissa järjestetään Tarinaviikot maaliskuussa 2011 viikoilla 11-12. Tarinaviikkojen tarkoituksena on vahvistaa kasvatuskumppanuutta ja perheiden osallisuutta perhepalveluissa. Tarinaviikoilla kerätään vanhempien kokemuksia siitä, tukevatko palvelut heidän vanhemmuuttaan arjessa. Työntekijöiden ja toiminnan järjestäjien kannalta Tarinaviikoilla arvioidaan oman työn vaikuttavuutta ja saadaan palautetta toimintatavoista ollen vuorovaikutuksessa vanhemman kanssa.

Perheiden tarinat kootaan ja niitä hyödynnetään arjen työssä ja alueellisessa perhetyössä. Tarinoiden avulla tehdään perhepalveluverkostojen yhteistä työtä näkyväksi. Tarinoita voidaan käyttää myöhemmin tutkimuksen aineistona perhepalveluiden kehittämisessä.

Tarinaviikot järjestetään yhteistyössä Lapset ja perheet Kaste-hankkeen, Jyväskylän seurakunnan, Mannerheimin lastensuojeluliiton Keski-Suomen piirin ja Jyväskylän kaupungin päivähoitopalveluiden ja neuvolan perhetyön kanssa.

Mieti tarinaasi kirjoittaessa tai kertoessasi mm. tällaisia asioita

- Millainen merkitys perhekerholla/ekavauvaryhmällä on teidän perheellenne?
- Millaiset asiat tai ihmissuhteet perhekerhossa/ekavauvaryhmässä ovat tuoneet jaksamista ja voimavaroja omaan vanhempana olemiseen?
- Kerro sinulle tärkeitä kokemuksia perhekerhossa käymisestä
- Millaisia ominaisuuksia ja taitoja arvostat työntekijässä, kun kohtaatte perhekerhossa?
- Millaisen tarinan haluaisit kertoa perhekerhosta ensi keväänä/ensi syksynä/vuoden kuluttua?
- Jos olet käyttänyt muita kaupungin perhepalveluja (MLL:n perhekahvila, neuvolan perhetyö, muut kaupungin avoimet kohtaamispaikat) millaisia kokemuksia sinulla niistä on?
- Jos sinulla olisi taikasauva, niin mitä taikoisit jyväskyläläisille lapsiperheille
- Millaisia olisivat toimivat lapsiperheiden palvelut Jyväskylässä?
- Miltä tällainen työskentely (juttelu ja tarinankerronta) sinusta tuntui?

Tarinaasi käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja voit tehdä sen aivan nimettömästi

Saako tarinaasi käyttää tutkimuksen aineistona

Kyllä ☐

Ei ☐

Kiitos tarinastasi!

Liite 2. Kysely työntekijöille

Hei,

Maaliskuussa 2011 Jyväskylän perhepalveluissa toteutettiin Tarinaviikot. Viikkojen tarkoituksena oli vahvistaa kasvatuskumppanuutta ja perheiden osallisuutta perhepalveluissa. Tarinaviikkojen aikana kerättiin vanhempien kokemuksia tarinoiden muodossa siitä, tukevatko palvelut heidän vanhemmuuttaan arjessa.

Olemme Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä Tarinaviikkoihin liittyen. Tarinoita palautettiin 91 kappaletta ja nyt haluaisimme tietää Teidän työntekijöiden kokemuksia viikoista. Tarkoituksena on Teidän kauttanne saada kokemuksia Tarinaviikkojen toteuttamisesta kentällä ja sitä kautta löytää kehitysideoita Tarinaviikkoihin.

Toivomme, että Sinulta löytyisi hetki aikaa vastata kyselyymme. Vastaaminen kestää noin 5 minuuttia ja se on täysin luottamuksellista. Mikäli kuitenkin haluat osallistua vastaajien kesken arvottavan kirjpalkinnon arvontaan, ole hyvä ja täytä kyselyn lopussa oleva yhteystietolomake. Jätettyjä yhteystietoja käytetään vain palkinnon arvonnassa, eikä niitä yhdistetä missään vaiheessa kyselyn vastauksiin.

Vastausaika kyselyyn loppuu 5.10.2011 klo. 20. Yhteystietonsa jättäneiden kesken arvottava kirjpalkinto arvotaan 7.10.2011 ja voittajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Mikäli sinulla herää kysymyksiä, ota rohkeasti yhteyttä!

Terveisin,

Jonna Koskinen   jonna.koskinen.sso@jamk.fi

Jaana Laitinen   jaana.laitinen.sso@jamk.fi

Tiina Ruotsalainen   tiina.ruotsalainen.sso@jamk.fi

KAIKILLE VASTAAJILLE ESITETYT KYSYMYKSET

Missä organisaatiossa työskentelit vuoden 2011 Tarinaviikkojen aikana?

- ☐ seurakunta
- ☐ kaupungin avoimet varhaiskasvatuspalvelut
- ☐ MLL
- ☐ neuvolan perhetyö
- ☐ muualla, missä?

Osallistuitko ryhmäsi/ryhmiesi kanssa vuoden 2011 Tarinaviikkoihin?

- ☐ a) en osallistunut
- ☐ b) osallistuin
- ☐ c) jonkun ryhmän kanssa osallistuin, mutta en kaikkien

TÄMÄ KYSYMYKSI ESITETTIIN HEILLE, JOTKA EIVÄT OLLEET OSALLISTUNEET TARINAVIIKKOIHIN

Mitkä syyt vaikuttivat siihen, ettet osallistunut ryhmäsi kanssa Tarinaviikkoihin? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ resurssien puute / kiire
- ☐ motivaation puute
- ☐ unohtaminen
- ☐ en ollut töissä
- ☐ epäselvä ohjeistus
- ☐ liian suuritöinen
- ☐ liian samankaltainen kuin viime vuonna
- ☐ Jokin muu, mikä

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TÄMÄ KYSYMYS ESITETTIIN HEILLE, JOTKA OLIVAT OSALLISTUNEET TARINAVIIKKOIHIN

Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto seuraavaan väitteeseen.

"Vanhempien tarinoista on minulle työssäni hyötyä."

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Ei samaa eikä eri mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Jokin muu, mikä

Perustele valintasi tähän.

NÄMÄ KYSYMYKSET ESITETTIIN KAIKILLE VASTAAJILLE

Miten Sinun mielestäsi Tarinaviikkojen toimivuutta voitaisiin parantaa?

Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto seuraavaan väitteeseen.

"Mielestäni vanhempien tarinoita on tärkeä kerätä jatkossakin."

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Jokseenkin samaa mieltä
- ☐ Ei samaa eikä eri mieltä
- ☐ Jokseenkin eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ Jokin muu, mikä

Perustele valintasi tähän.

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TÄMÄ SIVU NÄKYI KAIKILLE VASTAAJILLE

Mikäli haluat osallistua kirjapalkinnon arvontaan, täytä tähän yhteystietosi.

Yhteystietoja käytetään vain palkinnon arvonnassa, eikä niitä yhdistetä missään vaiheessa kyselyn vastauksiin.

Arvonta suoritetaan 7.10.2011. Voittajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Nimi

Puhelinnumero

Kiitos vastauksestasi!

Liite 3. Seminaarin mainos

Vahvuutta vanhemmuuteen -seminaari

Miten vahvistaa lapsiperheiden hyvinvointia arjessa?

ke 16.11.2011 klo 9-16

Kaupunginkirjaston Minnansalissa

Seminaari on tarkoitettu kuntien päättäjille, esimiehille, lapsiperheiden kanssa työskenteleville ja aiheesta kiinnostuneille

Ohjelma

- klo 9-10 **Seminaarin avaus: Vahvuutta vanhemmuuteen -hanke**
projektityöntekijä Eila-Mari Väättäinen, Vahvuutta vanhemmuuteen –hanke, Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- klo 10-11.30 **Mitä kuuluu suomalaisille lapsiperheille**
Anna Rönkä
PsT, dosentti, yliopettaja Jyväskylän ammattikorkeakoulu
- klo 11.30 -13 **Lounas** (omakustanteinen)
- klo 13 **Tarinaliikkeen satoa: Perheiden kokemuksia Perhepalveluista**
Jaana Laitinen, Jonna Koskinen Tiina Ruotsalainen/
Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Marjo Haikara, Maija Nieminen/ Jyväskylän yliopisto
- klo 14 **Kahvitarjoilu**
- klo 14.30 **Vahva vanhemmuus arjessa**
Liisa Heinämäki, THL
- klo 15.40 **Keskustelua ja päivän yhteenveto**
- klo 16.00 **Päätös**

Ilmoittautumiset kahvitarjoilun järjestämistä varten 11.11.2011 mennessä

joko <http://keskisuomenpiiri.mll.fi/tapahtumakalenteri/> tai kaarina.lehto@mll.fi tai p. 040 - 8337641
Seminaari on maksuton osallistujille kahvitarjoiluineen.

Seminaarin järjestää Varhaisen tuen tiimi, jossa ovat mukana Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän seurakunta, MLL:n Keski-Suomen piiri sekä Lapset ja perheet Kaste –hanke.

Lämpimästi tervetuloa!

JYVÄSKYLÄN KAUPUNKI
Sosiaali- ja
terveyspalvelut

Liite 4. Seminaarin diaesitys

Tarinaviikkojen satoa 2010-2011: Perheiden kokemuksia perhepalveluista

16.11.2011

Jaana Laitinen, Jonna Koskinen ja Tiina Ruotsalainen –
Jyväskylän AMK

Marjo Haikara ja Maija Nieminen – Jyväskylän yliopisto

Esityksen rakenne

1. Vahvuudet perhepalveluissa
2. Perhepalvelujen
kehitystarpeet
3. Palaute Tarinaviikoista
4. Mahdollisuus keskusteluun

Vahvuudet perhepalveluissa vanhempien näkökulmasta

- vertaistuki:
  - juttelua, kuulumisten vaihtoa, tutustumista
  - vanhemmuuden kokemusten jakamista
- kotiäitiyttä/-isyyttä tukeva vaikutus
- aikuisten väliset ystävyyssuhteet
- vaihtelua ja rutiinia arkeen
- hengähdyshetki
- ruokailumahdollisuus

- *"Saa purkaa pahaa oloa ja niitä arkisia asioita, saa puhua aikuisten ja muiden äitien kanssa"*
- *"Kerhossa saa ladattua akkuja ja jaksamista uudelle viikolle"*
- *"Perhekerhoilla/-kahviloilla on ollut suuri merkitys kotiäitinä jaksamiseen. On saanut tuntea kuuluvansa johonkin ja niiden avulla on voimistanut omaa kotiäidin "uraa"."*

Perhepalvelujen vahvuudet ohjatun toiminnan kannalta

- asiantuntijavierailut
- vinkit kotipuuhaasteluun
- oman työn jäljen näkeminen
- erilaiset toimintatuokiot
- uusien taitojen oppiminen

- *"- - mukavat askarteluhetket ja musisoinnit ovat kaikki olleet lasten mieleen. Olen itse huono askartelussa ja sen takia on ollut elämys saada aikaiseksi joitakin kädentöitä"*
- *"Olen oikeastaan yllättynytkin siitä mitä kaikkea lapset ovat päässeet kerhossa tekemään, on ollut retkeä, luistelua ja uimista."*
- *"Oli lauluhetkiä, leikkejä, satuja, askartelua, joskus leivoimme porukalla ja pidettiin hauskaa. -- ja voi sitä onnea, kun pikkumies vei itse tehtyjä sämpylöitä kotiin."*

Vahvuudet perhepalveluissa lasten kannalta

- vapaa leikki, uudet lelut ja pelit
- valmistautuminen päiväkotiin
- samanikäinen seura

Vahvuudet perhepalveluissa lasten kannalta

- sosiaalisten taitojen kehittyminen
- ryhmässä toimimisen taidot
- aikuissuhteiden luominen ja kokemus turvallisuudesta

- *"Koska lapsi ei ole päivähoidossa, on perhekerho tärkeä lapsen kehittymisen kannalta. Kerhossa hän oppii olemaan ryhmän jäsen ja näkee muutakin maailmaa kuin vain kodin ympyrät"*
- *"Kerho on hänelle tärkeä paikka oppia itsenäisyyttä ja luottamusta aikuisiin. Meno aina jännittää, mutta kerhon loputtua hän kertoo siitä paljon ja on tosi iloinen"*
- *"Esikoisen paras ystävä tuli tutuksi perhekerhon kautta jo taaperoikäisenä ja ystävyys on säilynyt vuosia - - ."*

Työntekijän rooli perhepalveluissa

- asiantuntijatuki
  - käytännön vinkit ja neuvot
  - tuki vanhemmuuteen, parisuhteeseen ja kasvatuksellisiin ongelmiin
- henkilökunnan paikalla olon tärkeys
- hoitoapu perhepalveluissa
- työntekijän tärkeät ominaisuudet (esim. huomioonottava, positiivinen, aito)

- *"Ensimmäistä kertaa perhekahvilaan tullessani olin tyytyväinen henkilökunnan paikan esittelyyn. He ottivat vanhemman sekä lapsen huomioon heti, ja se sai tuntemaan, että oli tervetullut".*
- *"Koen, että henkilökunnan läsnäolo on tärkeää. Heiltä voi tarvittaessa kysyä neuvoa ja heiltä saa tukea arjen pyörittämiseen."*
- *"Yhteistyö heidän kanssaan on mielestäni sujunut hyvin, ja heillä on aina kerhon alussa tai päättyessä hetki aikaa vaihtaa kuulumisia, mitä todella arvostan. Pienetkin tiedot lapsen uusista taidoista tai onnistumisista ovat aina tärkeitä".*

Kehitystarpeet perhepalveluissa

- ajankohtien parempi huomioiminen
- ohjatun toiminnan monipuolisuuden lisääminen
- miesnäkökulman ja osallisuuden huomioiminen

Kehitystarpeet perhepalveluissa

- työntekijöiden pysyvyyteen panostaminen
- tilojen toimivuus ja turvallisuus
- tiedottamisen lisääminen
- ulkopuolisuuden kokemuksen ehkäiseminen

- *"Vapaaehtoisuus on usein kaunis ja mukava (miksei edullinenkin) ajatus, mutta käytännön tasolla sen toimivuutta on vaikea turvata. - - vastuuta sopivasti myös vapaaehtoisille, palkatun työntekijän /työntekijöiden ollessa kuitenkin päävastuussa".*
- *"Voisiko isille ja lapselle järjestää jotain kohdistettua toimintaa, niin että olisi helpompaa aloittaa myös äiti voittoisissa perhekerhoissa?"*

- *"Tunsin oloni siellä ulkopuoliseksi. Kerhossa oli paljon äitejä ja lapsia ja äidit muodostivat "kuppikuntia". Myöskään henkilökunta ei ottanut erityisesti huomioon tällaista yksinäistä sutta ja hänen lastaan."*
- *"Nykyisin iltapäivällä oleva perhekahvila rajoittaa kävijöitä, koska se on pienten lasten päiväuniaika."*

Palaute Tarinaviikoista 2011

- 20 palautetta vanhemmilta ja 28 palautetta työntekijöiltä
  - Vanhempien palaute maaliskuussa 2011
  - Työntekijöiden palaute lokakuussa 2011
- Mielenpitojen jakautuminen melko tasaisesti positiivisiin ja negatiivisiin kokemuksiin

Palautetta vanhemmilta

- ajan järjestäminen kirjoittamiselle
- tarinallisuus työskentelymenetelmänä
  - 2/3 koki tarinallisen kirjoittamisen positiivisena kokemuksena
  - osalle kirjoittaminen tuntui vaikealta
    - ei tiedä mistä kirjoittaisi, tyhjän paperin vaikeus
    - tarinamuoto, helpompi antaa palaute toisentyyppisellä tavalla
    - alku haastavaa, vauhtiin päästyään mukavaa

- *"Oikeastaan tämä oli ihan mukava laittaa ajatuksia paperille ja huomata itsekin kuinka tärkeä - -puiston toiminnasta on meidän perheelle tullut."*
- *"Tällainen tarinankerronta oli minusta mukavaa, tosin aikaa kirjoittamiselle on usein vaikea löytää."*

- *"Tarinan kerronta innosti loppujen lopuksi, ensin en olisi jaksanut. Mutta asiaa nousi ja nousi, eikä sopinut tähän kaikki. Toivottavasti asioita alkaa tapahtua."*
- *"Tarinankerronta on hyvä keino kerätä palautetta! Ensi vuonna taas uudestaan, jos siitä on ollut hyötyä palveluiden kehittämisessä."*

Palautetta työntekijöiltä

- tarina-sanan haasteellisuus
- ehdotettiin vaihtoehtoiksi
  - rasti ruutuun
  - avoimet kysymykset, joiden alle vastata
  - sähköinen kysely
- ohjeistus hyvissä ajoin
- ohjeistuksen selventäminen

Palautetta työntekijöiltä

- Tarinaviikkojen onnistumista lisäisi
  - vanhempien motivointi (palkinnot/houkuttimet)
  - Tarinaviikkojen organisoiminen ylemmältä taholta
  - lasten osallistaminen Tarinaviikkoihin
  - vanhemmille tunne, että tarinoita hyödynnetään palveluiden kehittämisessä

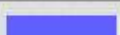

Kysyimme Tarinaviikkoihin osallistuneilta työntekijöiltä (N=11)

Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto seuraavaan väitteeseen. "Vanhempien tarinoista on minulle työssäni hyötyä."

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1.	Täysin samaa mieltä	5	45,45%					
2.	Jokseenkin samaa mieltä	5	45,45%					
3.	Ei samaa eikä eri mieltä	0	0,00%					
4.	Jokseenkin eri mieltä	0	0,00%					
5.	Täysin eri mieltä	0	0,00%					
6.	Jokin muu, mikä	1	9,09%					
	Yhteensä	11	100%					

Mielipiteitä jatkosta (N=28)

Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto seuraavaan väitteeseen. "Mielestäni vanhempien tarinoita on tärkeä kerätä jatkossakin."

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	20%	40%	60%	80%	100%
1. Täysin samaa mieltä	14	50,00%					
2. Jokseenkin samaa mieltä	8	28,57%					
3. Ei samaa eikä eri mieltä	5	17,86%					
4. Jokseenkin eri mieltä	0	0,00%					
5. Täysin eri mieltä	0	0,00%					
6. Jokin muu, mikä	1	3,57%					
Yhteensä	28	100%					

Tarinoiden keruun tärkeyttä perusteltiin näin

- asiakas saa äänensä kuuluviin
- työntekijät saavat rehellistä, oikeaa ja todellista palautetta
- asiakkaiden osallisuus palveluissa lisääntyy

Pohdittavaksi...

- työntekijöille selkeä ohjeistus, kuinka Tarinaviikot toteutetaan
- Tarinaviikkojen toteuttaminen laajemmin
  - lapset mukaan tarinoimaan
  - koko kokoontumiskerta varataan Tarinaviikko-teemalle
- eri toteuttamistyylien kokeilut eri vuosina
- palautteen keruu eri ajankohtina (esim. syksyllä)
- erilainen palautteenantotapa avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin sekä neuvolan perhetyöhön

Lähteet

Haikara, M. & Nieminen, M. 2010. "Tärkeitä arjen latauspaikkoja": Vanhempien näkemyksiä Jyväskylän seudun perhepalveluista ja kehitystarpeita hyvinvoinnin lisäämiseksi. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen kandidaatin tutkielma.

Koskinen, J., Laitinen, J. & Ruotsalainen, T. Jyväskylän kaupungin perhepalvelut hyvinvoinnin vahvistajana – perheiden omat tarinat Tarinaviikoilta 2011. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. (Julkaistaan keväällä 2012).

Keskustelukysymyksiä

- Tuliko Teille tämän esityksen jälkeen jotain ajatuksia, miten perhepalveluissa voitaisiin entisestään vahvistaa vanhemmuutta?
- Miten saada lapsen ääni kuuluviin Tarinaviikoilla?
- Miten vanhemmat saadaan vakuuttuneiksi siitä, että heidän tarinoistaan on oikeasti hyötyä?